

subotički dvotjednik

Godina II. • Broj 44 • 9. ožujka 1996. • Cijena 2 dinara

Premijera u HKC „Bunjevačko kolo“

MAĆA JE MRTAV! ŽIVIO MAĆA!

Tridesetih godina XX veka film je umalo došao glave pozorištu. Šezdesetih godina televizija je umalo došla glave filmu i pozorištu. Osamdesetih i devedesetih godina video, video igre i kompjuteri umalo su došli glave televizijskom filmu i pozorištu. A, naročito pozorištu! Pa ipak, teatar je nekim čudom opstao.

Dobro, preživio je, ali šta je pozorište – danas? Koga ono može, sada i uopšte – zanimati!? Kome da se obratimo danas i ovde, obraća u pokušaju uspostavljanja komunikacije!? Tek malobroj umišljenih i zanesenih!? Ako je tako, ko su onda bili svi oni ostali koji su prošlog petka napunili salu HKC „Bunjevačko kolo“? Aveti? Sablasti? Šta su za tu priliku uskrslili bastardi?

Pa neće biti da je tako! Već od četiri stotine prodatih ulaznica preko stotinu ljudi koji su predstavu otpatili stojeći, u dnu sale, svedoči nam o fenomen teatra i publike željne da čuju živu reč sa scene nadjačao sva (ne)civilizacijska iskušenja.

Loš; da su ljudi koji su došli da čuju i da gledaju – reagujući na ono što je prikazano, smehom, komentarima i aplauzom – potvrdili da je i dalje živ dramski opus Matije Poljakovića (1909-1973) zajedno s njihovom neugaslom potrebom da im se obrati s tim, njegovim, specifičnim i senu pisanim delom.

A ko im se obratio? Amateri, entuzijasti i, zanesenjaci. Najzad, ko bi drugi? Svi stali su već poumirali, ostareli, neprimam nestali ili su se posakrivali po svojim rupama, bar dok ne prode ovo punno vreme. Obratili su im se oni koji niko nije upozorio da je teatar opasno sredstvo od alkohola i droge i svih ostalih bolesti zavisnosti.

Zašto? Zato jer publika preko glumca i scene prodire kroz prostor i vreme, različito od prostora i vremena svakodnevnog života, da makar na kratko zadovolji svoje želje i potrebe. A ponajviše one koje su redukovane; nad kojima su uspostavljeni rigidni meha-

Između višanja i igranja – igranje

nizmi kontrole i potiskivanja, ostvarujući u gledalištu privid slobode unutar umetničkog postupka, koji se rasprostire od stvaranja života do njegovog potpunog uništenja.

Pokazujući publici važnost i beskorisnost rituala i mitova, (ne)sposobnost prevladavanja prirodnih nužnosti, men-

kut

Soros

Bahato ponašanje države u ovome trenutku možemo shvatiti kao pijanu digresiju. To se uvijek čini kada se iz vlastite nemoći prema sebi i straha od drugoga želimo pozivati na moć prava, a ne na snagu zdravog razuma. Jer, u čemu je moć, snaga i sigurnost države koju trebamo voljeti i braniti kada je svoje podanike svela na prosjake, a dobrotvore proglasila neprijateljima.

U XXI. stoljeće, nastavimo li ovako, moći ćemo ući samo uz pomoć dobrotvora kao bogalji u glavu. Uželjet ćemo se dobrotvora, ali dobrotvora biti neće.

Prošle godine naš dvotjednik izlazio je dijelom i zahvaljujući pomoći od Zaklade „Soros“ u Jugoslaviji.

Sada smo u dilemi: da li da sačekamo jul, te se kolektivno učlanimo u SPS, ili da novine počnemo tiskati na čitkama. Znamo da za normalni svijet to nije tehnika XXI. stoljeća, ali se trebamo početi na vrijeme pripremati...

Vojislav Sekelj

janja društvenih struktura, preuređenja društva i prirode, najzad svog vlastitog bića, glumac neposredno dopire do dna svakog dvopakara (kako nas je znao nazivati Krleža), većitog pobunjenika žednog božanske moći, a prinudnog na pogodbu i nesposobnog da izbegne kolektivni život.

Ovom paradoksu prethodi apsurd uspostavljanja istinitosti imaginarne, dakle, nestvarne ličnosti čiju uverljivost glumac mora postići telom i govorom. Postupak zbog kojeg je, otisnemo li se još dalje u prošlost, predstavljanje božanskih likova, u „arhaičnim“ društvima u određenoj meri bio i sveti čin koji je glumca gotovo udaljivao od svakodnevlja i činio ga pomalo nedodirljivim, obezbeđujući mu auru šamana i vrača, obezbeđujući mu izvesno prokletstvo neodvojivo od njegove ličnosti.

A da li su za sve to znali amateri iz HKC „Bunjevačko kolo“ kada su se poduhvatili da izvedu komediju Matije Poljakovića „Jedna cura – sto nevolja“? Sasvim sigurno nisu znali! I, hvala Bogu što za sve to nisu znali, jer se inače, sasvim sigurno ne bi ni upustili u ovu avanturu.

Šta dalje? Igrati, neprestano igrati, i usavrašavati igru, jer dvonožac nije samo homo faber, već je i homo ludens. Vraćati se u pojedinačno i zajedničko detinjstvo, u nepresušno vrelo iz kojeg ljudi širom sveta, i oduvek, crpe odgovore za budućnost.

Mi. Miković

Gradonačelnik štiti bivšeg načelnika

U posljednje vrijeme u nekim člancima lokalnih novina usud nesretnih ljudi – izbjeglica – koji su dijelom žrtve upravo takvog načina informiranja, a ponajviše nakaradnog vođenja državne politike sadržajno date parolom „Svi Srbi u jednoj državi”, ponovno talasa bjelinu papira.

Povod je izjava gradonačelnika Józsefa Kasze da neće udovoljiti zahtjevu republičkog Ministarstva za urbanizam i stambeno-komunalnu djelatnost o mogućnosti slobodnih lokacija za izgradnju stambenih objekata za potrebe smještaja izbjeglica...

Nalazimo da se težina izjave gradonačelnika ne odnosi na nesretne ljude nego ukazuje na nebrigu državne politike i njenu bahatost, a ne uskraćivanje pomoći od lokalne samouprave. Iz tako napisanih i koncipiranih tekstova može se zaključiti da se i dalje ne želi vidjeti šuma od drveća, te se opasno i nekritički miješaju uzroci i posljedice kroz nesreću izbjeglica. Da bi to zbrkano razmišljanje imalo nekog utemeljenja poziva se i na međunarodne konvencije. Sve bi to bilo u redu da do jučer ratnohuškačka politika vladajućeg establišmenta nije istu tu međunarodnu zajednicu šutirala kao krp.

Dvojni aršini su i dalje na djelu. No, to nije stvar morala već, kako se čini, jednog poimanja politike. Zaboravlja se pri tome da su ne tako davno glavni krivci za egzodus dolazili na vikend u Suboticu i obećavali svom narodu kule i gradove u njihovoj fantomskoj i od međunarodne zajednice nikad priznatoj državi: razni martići, karadžići, šešelji... Istina, za utjehu ovi posljednji su našim ulicama prošetali samo s trofejnim oružjem. A drugima smo oružje neštedimice slali i time pripremali teren za ovaj egzodus. Gospodo, krivac ne stanuje ovdje, zna se to do Haaga.

Jer, danas se julovci i ostali godišnjaci pripremaju da zidaju čitave kineske četvrti usred Beograda a oko nesretnika podižu kineske zidove da bi se pred naivnima ogradili od svojega nedjela. Krivca, pa makar i moralnog potrebno je tražiti na drugoj strani. Da se podsjetimo: ista ta međunarodna zajednica svojedobno je nudila razna rješenja, bio je u igri i neki plan Z-4 (neki političari su to pročitali kao tri-četiri). Bio pa prošao. Uostalom, predsjednik Srbije na posljednjem kongresu socijalista izbjeglice spominje tek u prolazu poželivši im sretan povratak, ali oklijevajući da prizna države u koje se trebaju vratiti.

Takvim napisima želi se pravi krivac naći negdje drugdje. A to je izgleda najbezbolnije, jer je izbjeglicama sada potrebno za njihovu nesretnu sudbinu izmisliti nove neprijatelje.

Na kraju, mislimo da je gradonačelnik u ovome slučaju možda i nesvjesno ponajbolje zaštitio bivšeg načelnika Okruga koji ne zna koliko ima nenaseljenih kuća i kućeraka.

Vojislav Sekelj

Drugi pišu

Konferencija za štampu guvernera NBJ

Avramović: Finansiranje setve i izvoza su vicevi

Što god para da date državi, vi ste najveća budala ako očekujete da će ona to vratiti. Treba samo da nastojite da joj ne date više nego što ste već dali, rekao je u jučerašnjem razgovoru sa novinarima guverner NBJ prof. dr. Dragoslav Avramović.

Povod za konferenciju za štampu bilo je zasedanje Centralne banke, ali je o onome što se na Savetu zbivalo bilo zapravo najmanje reči. Pošto guverner nije imao uvodno izlaganje, nego je sve prepustio novinarima, oni su se najviše interesovali za finansiranje prolećne setve i izvoza.

– Finansiranje setve i izvoza su vicevi koji postaju refren. Ne verujem da će Narodna banka direktno finansirati setvu, finansiraće je banka. Ali nemam pravog odgovora na to sve dok se ne reši pitanje gde su pare od izvoza pšenice, gde je razlika između cene koja je plaćena seljacima i izvozne cene i gde su uopšte pare od prošlogodišnjeg roda? Tako Srđan Nikolić kaže da je izvezeno 30 tona pšenice, Ivko Đonović 330.000 tona, a Savezna vlada 320.000. Ukupne zalihe iznosile su oko dva miliona tona, a licence za izvoz izdate su za 1.6 miliona tona. U međuvremenu je mnogo porasla cena pšenice na svetskom tržištu i sada iznosi oko 70 centi po kilogramu. I dok se ne raščisti gde su te pare, ja nemam odgovor na pitanje da li će NBJ morati da finansira prolećnu setvu – rekao je dr. Avramović.

„Naša Borba”, 28. veljače 1996.

Drugi pišu

Nacionalno i nacionalizam su nas nagrizali dosta dugo i temeljito. Koliko je građanska opcija bliska Srbiji danas?

Dragoljub Mićunović: Jedna građanska opcija ne znači negiranje nacionalnog osećanja. Ona samo znači da smo kao država, politička zajednica, sastavljeni od pojedinaca koji ravnopravno u nju stupaju kao građani. Pripadnost bilo kojoj naciji ne sme biti ni privilegija ni hendikep u političkom i društvenom životu. Uostalom, i u Ustavu Srbije stoji da je ona država građana. Nacionalizam koji favorizuje ili diskriminiše pojedine nacije u suštini vodi razaranju političke zajednice i raspadu države. To smo imali prilike videti na primeru prethodne Jugoslavije. Potpomognut nacionalnim mitovima i strašću za ispravljanjem prošlosti, nacionalizam je doneo samo pustoš i razočarenje. Sigurno je da je još uvek jak u afektivnoj i iracionalnoj sferi kod mnogih, ali je isto tako sigurno da se prestankom rata troši i da će uskoro biti značajno potrošen. Kada se ljudi vrate razumnom rezonovanju, građanska opcija će im se ukazivati kao najprihvatljivija i verujem da će biti jaka u Srbiji.

Iz šireg interviua, objavljenom u „Vranjske”, 29. veljače 1996.

Sila protiv štetnosti

Krhka nam nada, koja se je na tr pojavila nakon mirovnog (pre)okre naše politike, da bolje može početi v sada i to upravo ovdje sve više odlaz prvotno osjećanje razočaranosti i n moći. Jer, gola sila, koja se ispoljava do sada poglavito na vanjskog neprij telja u vidu uništenja, lagano se okre i na one koji djeluju na unutrašnje planu, ali, istina, na mnogo suptiln način, a u smjeru ukinuća. Ovu su su binu ovih dana doživjela dva simb onoga što se kod nas otrcano zove n zavisno i demokratsko: NTV „Stud B” i Zaklada „Soros”.

Po starom pravnom pravilu, o prijeteeće štetno i ovoga puta se pok zalo kao dovoljnim da se i ukine. I je, formalno gledano, ispravn Međutim, prijeporno je što istins princip demokracije u sebi pretpost vlja da se ono što je, dakle, mogu štetno točno odredi, kako bi se izbjeg samovolja u njegovom interpretiran. Rastegljiv, nejasan i neodređen n pojam štetnosti samo dovodi do, u p sljednje vrijeme i prečestog, opravd nog spominjanja pitanja: tko slijedeći biti ukinut (zbog mutne št nosti).

Tomislav Žigman

HKC „Bunjevačko kolo”: Izvanredna skupština

Centra

Predsjedništvo HKC „Bunjevačko kolo” saziva Izvanrednu skupštinu Centra koja će se održati u nedjelju 10. ožujka s početkom u 10 sati u prostoru Centra, Preradovićeva 4. Ovim putem, Predsjedništvo poziva sve članove Centra da se odazovu i da svojom nazočnošću i konstruktivnim radom doprinesu uspješnom radu Odbora Skupštine.

Žig broj 44

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo”

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeva 4.

Telefon: (024) 22-927

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan

Rudinski, Nela Skenderović, Dragar

Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620

25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Šta da vam kažem?

Kule od karata

Ejim se čoveka koji je pročitao samo knjigu.

Oa divna misao Tome Akvinskog vraća se u našu doskorašnju svakodnevnicu. Baš takvi ljudi (ali ta jedna knjiga im bila Biblija) određivali meru stvari, pravili i postavljali, nagrađivali i kažnjavali. Njihov sud je bio konačan i neprikosnoven. Patriotski i, iznad svega, šičardžijski. Dvno su Rimljani zapisali da je „neće je nekolicine opšta nesreća”. Oni zala mi se pokatkada uveravamo da je i iastveni Njegoš bio u pravu govoreći eće nikom ne daje bez žuči”, jer će ga i ti sustići gorčina žuči.

Sutižu nas gorčine oholosti, bahatosti i ponišljenosti. Ruše se kule iskusnih biznisa, stručnjaka, menadžera i privrednika. Po je „Solid”, ljulja se „Zorka”, greca kombinat „Subotica”, odlaze ljudi iz „metala”, „Bratstvo” traži spas, a iog privatni biznismeni, do juče „alfa i beta” nekakvog privatnog zajmca, zabraja radnje i traže spas u nekim drugim sredinama i zanimanjima.

Prilazi, izgleda, vreme kada su direktori stajeni po iskaznim patriotskim parolama i kada su merilo stvari određivali oni „samo knjigom”. Znali su oni, svakako, da se ne mogu držati s državom ili se pozivati na narod i bezbožno, ali im isplativost, sujeta emiral nisu dozvolili da se odreknu malih privilegija. Danas, kada je potrošeno to vreme ne sramno zapitati dojučerašnje velike: o im je dao za pravo da na čelo još nekakvih preduzeća, deoničarskih ili političarskih društava postavljaju ljude koji se nemaju nikakav uspeh, pa čak ni te zredan pažnje. Ko im to daje za pravo da se igraju stotinama pa i hiljadama ljudi i sudbine vezana baš za te fabrike?

Niko od preko noći postavljenih i na isti način menjenih direktora još nije zatražio pravdu na sudu ili se čak pobunio protiv njega. Niko od njih nije došao na berzu da bi potraži posao. Niko od njih nije bio ugrožen u meri u kojoj su ugroženi u knjima su doskora manipulirali obećavajući im kule i gradove, bolju platu, i više sutra i prekосуtra.

A šta bi kada su u međuvremenu svi skupili dovoljno kapitala za bezbrižniju životu određeno vreme. Sakupili su za sebe, ali za one koji su ih postavili tamo gde nikada i nije bilo mesto.

Što se tiče onih zakletvi i obećanja prilikom imenovanja i postavljanja, bile su to iznenađenja. Znali su to dobro i oni koji su se hvalili dužnosti i oni koji su ih imenovali. Nažalost, izgleda da to samo nisu znali i kosa svoju sudbinu prepuštali šarlatanima, šičardžijama i ljudima sa jednom prećutom knjigom.

Milenko Popadić

Umjesto Europe – euforija

SUBOTICA 2000-TE – KORAK U BEZDAN

Ovih dana svjedoci smo bili prvog partijskog kongresa, na kojem nije bilo riječi u velikim radnim pobjedama, iz prostog razloga, što nema nikakvih rezultata, samo jedan veliki minus, kojim se ne može hvaliti. Nisu alibi ni sankcije, jer je još prije njih opala godišnja proizvodnja za oko 38 posto u odnosu na period prije početka vladavine SPS-a.

Inače, i sankcije su rezultat djelovanja SPS-a, odnosno njegovog Velikog Vodje. Ako nas ne vara pamćenje, on ima veće zasluge za uvođenje nego za ukinuće sankcija, samo je dekadentna „medjunarodna zajednica” zanemarila tu sitnicu iz raznoraznih pobuda, a ponajviše zbog svoje nespособnosti da izadje na kraj sa krizom na tlu bivše Jugoslavije, pa je pobrkao uzročnika sa mirotvorcem.

Na ovom masovnom partijskom skupu preskočili su „rezultate”, kao što su velikosrpske ambicije, propast gospodarstva, prazne tvorničke hale, armija nezaposlenih, zatim pljačka deviznih štediša, umirovljenika, poljodjelaca, poduzetnika i svega što još kreće.

Kongresu su prethodile čistke, zatim promocije u organizacijama SPS-a, između ostalog i u Subotici. Ovdje smo čuli da je SPS odstranio iz svojih redova one koji su se ogriješili o kriminal. Neki su se ponosno smješkali čistkama i otkriću o tome da nije bezgrešna ni njihova partija, a druge su podilizali žmarci zbog straha da će jednom i njima uskratiti blagodeti pripadnosti svojoj partiji.

Inače, na subotičkom skupu socijalista smo čuli i to da je 60 posto obnovljena kadrovska baza SPS-a, na što je pocrvenio i prisutni Dušan Stipanović, sada već bivši sekretar i podrivač Subotice i bivši vikendratnik, koji je izostavljen iz subotičkih partijskih kadrovskih kombinacija, zajedno sa predsjednicom, Anom Prčić. Nažalost, vjerojatno ćemo zažaliti, što oni neće više svim snagama podrivati i svoju partiju sa svojim nebuloznim istupima. SPS je umjesto prekaljenih komunosocijalističkih boraca protiv ovdje prisutnog „nacionalizma i austrougarske koalicije”, ubacio u borbu kadrove koji kontroliraju izvore sredstava:

direktora banke i drugih lovarskih institucija, pa će gospodarskom prinudom natjerati na poslušnost direktore poduzeća i drugih oblasti života. Svjedoci smo već početaka takve vrste djelovanja.

Inače, što se tiče velike obnove kadrovske baze, izvršena je bez straha od toga, kako će to dojmiti svijet! To dakazuje ne samo da su dobili nogu poslušni sprovoditelji ranije ratno-huškačke politike, nego i bezgraničnu moć Velikog Vodje! Ne postoji nitko koga ne može naglo odstraniti iz rukovodstva partije, postoji samo onaj tko uzdiže i odbacuje ostale kao krpu, tijekom čestog mijenjanja svoje politike i po 180 stupnjeva.

Na kongresu i u svim općinama je donijeta najnovija petoljetka. U bazi je napravljena na temelju zajedničkog, svuda razaslatog formulara pod nazivom: ..... (upiši naziv mjesta) 2000-te godine, korak u novi vijek. Tako smo svugdje dobili euforične planove o munjevitom poboljšanju životnog standarda, o stvaranju međunarodne priznate, bogate i prosperitetne države, gdje će nacionalne manjine uživati najviše standarde, i ako dokažu da je manjina negdje bolje nego kod nas, onda će im se zahtjevi smjesta ispuniti, a da se pri tome neće zanemariti ni većinski narod. Medjutim, ako se ovako nastavlja dosadanja uspješna gospodarska i mirovnjačka politika Velikog Vode, doživjet ćemo korak u bezdan.

Subotička promocija je inače organizirana radi otvorenog napada na zagovornike prava manjina i na one koji neće da sudjeluju u novoj kolonizaciji ovih krajeva. Ministar za gradjevinstvo, koji inače obnaša poslove naseljavanja izbjeglica, u Subotici je postavio pitanje, kome smeta stalno naseljavanje 200-300 izbjeglica (a ima ih na tisuće), te je podijelio ljude na humaniste i nacionaliste, nazivajući ove druge zvjerima. Tako je stvorena formula o dobrim i zlim ljudima, a pišu je oni, čijom krivicom su izbjeglice morali napustiti svoje domove!

István VALIHORA

Novi međunarodni sajam

Skupština općine Subotica u suradnji s privatnim poduzećem „Magnotron” organizirat će od 15. do 17. travnja u Hali sportova međunarodni sajam „International – expo '96.”, na kojemu će izlagati, pored jugoslavenskih proizvođača, i poduzetnici i tvrtke iz Mađarske. Kao suorganizator ove sajamske priredbe pojavljuje se „Fond za unapređenje poduzetništva” iz mađarskog grada Kečkemeta, a osnovni cilj je obnova i proširenje poslovne suradnje, kao i uspostava novih kontakata između jugoslavenskih i mađarskih tvrtki.

Tijekom tri dana, poslovni ljudi će se moći upoznati s uvjetima i mogućnostima suradnje između dvije zemlje, te se informirati o carinskim propisima, mogućnostima ulaganja i osnivanja mješovitih poduzeća, zatim o uvjetima plaćanja u inozemstvu preko deviznih računa, visina poreza, konsignacije.

(lj. k.)

DVO/TV/JEDNIK

Negdanji savjetnik za nacionalnu sigurnost USA Zbignjev Bžežinski kaže da dok u Lenjinovom mauzoleju u Moskvi leži jedan od najvećih moskovskih ubojica ovog stoljeća, do tad neće biti prave demokratizacije Rusije, jer što bi bilo kad bi Hitler ležao u nekom mauzoleju recimo kod Brandenburške kapije u Berlinu. Ovo stvarno nema nikakve blage veze s jednim drugim „cvjetnim“ mauzolejom u kojem leži ili posljednji Habzburg ili, što bi rekao dobar Dudek, „da neki veliju da je, a neki veliju da nije“, ali gdje se gardijske straže više ne smjenjuju. A što bi rekao g. Bžežinski na to da, ukoliko je taj drug Uljanov u sarkofagu odavno lutka od plastike, kao što tvrdi jedan stari subotički novinarski lisac koji je bio u Njemačkoj kao „Gastnichtarbeiter“, koji pak i za našeg bivšeg genseka kaže da se on ustvari zvao recimo Aškenazi tj. osoba koja se umjesto Jože vratila iz SSSR-a, mada Šešelji u to ne vjeruje kada je spremio glegov kolac, a vi kako vam drago, što bi rekao veliki Shakespeare.

ŽIG

Kako javljaju svi mediji licitacija za brod „Galeb“ nije uspjela, jer nitko ne da 3 milijuna DEM za nj u nekoj crnogorskoj luci. Budući da neizbježni Ljuša sprema „sapun-

sku operu“ u Šečerani na Čukarici, gdje će u nastavcima igrati sve komade na svijetu koji u sebi imaju riječ „galeb“, trakavicu od Čehova do Livingstona i nazad, bilo bi logično da Dobrica Ćosić odriješi kesu i brod na kojem je bio na putovanjima svoje mladosti kao specijalni savjetnik dopela u Beograd a osobno zaigra Kapetana što bi bio konačno pravi hepening iliti performans naše postmoderne u režiji g. Ristića kao komandanta parade. Tako bi uz „plavi voz“ u Topčideru, mogao da se napravi i „plavi put“ na budućem čukaričkom „Broadway“ koji ima namjeru graditi Žika Muštikla.

ŽIG

U prošlu subotu na RTS 1 prikazan je film **Tarzanovo tajno blago**, s Johnny Weismüllerom i Ćitom, za koji nisam uspio dobiti karte u kinu „Avala“ u Subotici davne 1952. godine iako sam čekao u redu peterostrukom od ujutru osam do tri poslije podne polumrtav od gladi i nedostatka zraka pod kapijom. Bio sam preslab dječak, osnovac, a za „tapkaroše“ nisam imao novca i tako nisam vidio Tarzana što sam tad, naravno, smatrao tragedijom. Sad sam vidio, zahvaljujući telkaču kako se dobar i neiskvareni bijeli čovjek bori protiv zlih bijelih ljudi uz pomoć dobrih životinja i dobrih crnaca, jer

ima i loših zvijeri i zavedenih crnaca, a do voljne su mu četiri riječi: Ja Tarzan, Ti Jane. Bojim se da u današnjoj Americi ovakvi filmovi više ne idu zbog rasnog vrijeđanja obojenih (što je također zabranjen izraz) zbog mučenja životinja, ekologije, i uopće sve je to izašlo iz mode! U nas pak još uvijek dobar bijeli čovjek treba da trijumfira protiv zlih bijelih ljudi, a što, iako nema ispomnih dobrih divljih zvijeri, ima zato domaćih životinja koliko ti srce drago. Film sam dabogme na pola ugasio, ovo više nije 1952. godine, ni Jane nije k'o negda!

ŽIG

Stiže u ovu subotu, pak, 9. ožujak i „proljećari“ spremaju miting na Trgu Slobode u jedinjenjenu opozicije demokratske. Što će biti bit će – dakako poslije 9. marta dolazi 10. Ne vjerujem da će se išta dogoditi u časnom Knjazu, mislim onom od solidne bronce koji mirno jaše svojeg konja na dotičnom trgu, a u vezi živih, e pa to ovisi ponajprije od konstelacije velikih sila, stvarno velikih a ne SPO-a, DS-a i GSS-a; a oni tj. velike imaju ove godine svoje izbore na koje jedino misle Jeljcin i Clinton, pa će poslije na Balkanu igrati olovnih vojnika!

Milivoj Prčić

Program državnog i narodnog preporoda SPO

1. Korenita i brza svojinska reforma, po uzoru na model privatizacije koji je dao izvanredne rezultate u Češkoj. Privatno vlasništvo mora postati temelj ekonomije, a društvena svojina steći titulara: privatnike ili državu. Privatizacija mora započeti vraćanjem imovine koja je građanima Srbije oteta za poslednjih pola veka ili njenom pravičnom nadoknadom, ako ta imovina više ne postoji. Ovo uključuje i obavezu isplate građanima njihovih štednih uloga, koji su propali u državnim bankama ili bankama za koje je jamčila ili bila obavezna da jamči država. Naravno da država neće biti u stanju da, preko noći, ispuni sve ove obaveze ali mora dati zakonske garancije da će ih ispuniti u jednom razumnom roku. Privatizacija ne sme biti sprovedena tako da bi Srbiju podelila na manjinu prebogatih i obesnih, na jednoj, i ogromnu većinu siromaha, na drugoj strani. Hoćemo domaćinsku ekonomiju, bogatog pojedinca i bogatu državu, koja će moći da garantuje socijalnu sigurnost i pristojan život svakom građaninu.

2. Maksimalno otvoriti Srbiju za strani kapital i ulaganja. Strancima omogućiti da budu većinski vlasnici firmi i kompanija, a ne samo do iznosa od 49 odsto.

3. Zbrinuti izbeglice. Seoskim domaćinstvima dati na korišćenje slobodne državne parcele, a uz pomoć odgovarajućih fondova Ujedinjenih nacija izgraditi montažna naselja.

4. Svima koji su izbegli iz Srbije, pre pola veka ili kasnije, kao i onima koje je iz Otadžbine po svetu razvejavao sadašnji rat, omogućiti bezbedan povratak kući.

5. Doneti Zakon o slobodnom i odgovornom informisanju. Upravni odbori državne televizije, radija i novina moraju biti višestranački.

6. Stvoriti profesionalnu, izvanredno obučenu i dobro plaćenu vojsku. Odmah raspustiti sve paravojsne formacije.

7. Shodno evropskim standardima, smanjiti, profesionalno izolovati i depolitizovati policijski aparat.

8. Nijedan zakon u parlamentu kojim se rešavaju problemi poljoprivrede, sela i seljaka ne može biti usvojen, a da se maksimalno moguće ne uvažavaju zahtevi granskog sindikata poljoprivrednika. Isto načelo mora da važi i kad se u Skupštini ili Vladi odlučuje o prosveti, zdravstvu, penzijama, rudarstvu ili o bilo kojoj drugoj delatnosti.

Ovo su temelji privrednog i demokratskog preporoda.

Potrebe su, međutim, i neodložne odluke i promene koje bi dovele do duhovnog i moralnog preporoda.

1. Proglasiti nacionalno pomirenje, u formi skupštinske Deklaracije i zatrpavanju rovova svih deoba i mržnji iz prošlosti, a u interesu državne i narodne budućnosti.

2. Vratiti državljanstvo i privatnu imovinu porodici Karadorđević.

3. Vratiti Srbiji njezin tradicionalni grb, himnu i praznike.

Partizansko-četničke i još svakojske stare podele i omraze, kao i one koje je porodilo sadašnji rat, teški su teret koji svi osećamo. Zato smo svi, i stranke i pojedinci, obavezni da deo podredimo celini, inate i osvete razumu i pomirenju. Onaj žandarm, primera radi, koji je ubijen u Beloj Crkvi nije bio član

SPO, niti je ubica bio član SPS. I jedan drugi bili su Srbi. Zašto da Srbija slavi srbobilstvo? Ovo pitanje zadire u naše duhovne moralne temelje. Praznujemo 1. januar Božić i Uskrs. Ti su dani stariji od sviju nas. Praznujemo i 9. maj, kao Dan pobeđe nad fašizmom i nacizmom. Praznujemo i 1. marta. Zašto da ne? SPO je dužan da prihvati svaku iz „leve tradicije Srbije“ što je lepo ljudski ne deli Srbiju. Zašto onda, da SPS ne prihvati Božić i Uskrs? Zašto da SPS, obučena ne prihvati dvoglavog orla u grbu Srbije i himnu Bože Pravde. SPO nije za ukidanje himne „Hej Sloveni“. Ona je takođe postala deo naše tradicije i neka ostane kao himna savezne države. Srbija, pak, hoće svoju himnu. Jedn drugu ne isključuje, jedna drugoj ne smeta. Danas i preduzeća i sportska društva imaju svoje svečane pesme, a Srbija je nema.

Ovo sve na čemu insistiramo nema strančako ni ime ni prezime. Naprosto reč je hitnim poslovima od čijeg će obavljanja neobavljanja zavisiti ne samo sudbina naša današnjih u Srbiji, nego i za mnogo decenija unapred budućnost celog srpskog naroda. Ovo su istorijsko-presudni trenuci, poslednji voz za uspravljanje Srbije ne sme biti propušten. Ne krene li, i to odmah, Srbija putem preporoda, razmere državnog i nacionalnog sloma biće strašne i neotklonjive. Krene li, pa Srbija tim novim putem, ona će, iznuđena i osnažena i od sveta prihvaćena, moći i uspešno obaviti velike obaveze prema svom narodu koji je sada izvan njenih granica.

Predsedništvo SPO

Potpredsednik okružnog odbora

za Severnu Bačku

Đuro Vučelić

SUBOTIČKI POLITIČKI BAROMETAR

FBI-SINDROM KVARI ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA

...rlo teško se može osloboditi utiska, da je koristi od političkog barometra koji je ovih prezentiran javnosti. Ovim ne želimo omati trud Otvorenog univerziteta, koji je za istraživanje političkog javnog mnjenja Subotica u okviru projekta TORIBOS. e unatoč relativne blizine parlamentarnih i školskih izbora, veći dio upitanika priopćava da za koga će glasovati ili neće ni izaći na ...! Pod takvim uvjetima potpuno je nerealna koja je dobijena o mogućim izbornim rezul- i o naklonostima prema pojedinim stran- i političarima. Smiješno je povjerovati, da Subotici SPS ima najviše pristalica.

...etovala se pojava apstinencije jednog dije- alajno odabranog uzorka, koji odbija sudje- vane u istraživanju, a deo sudionika drži u jati kome bi dao svoj glas.

...o je FBI-sindrom – objašnjava se na kon- ereniji za novinstvo, a neko je aktualizirao na- vaji ga SDB-sindromom. Ova uzdržanost je ed tim poremetio i nacionalni sastav ispitan- u odnosu na sastav pučanstva (srazmerno je an Madjara sudjelovalo u anketi, nego koliko jenedju pučanstvom), što je takodje imalo vesog uticaja na odgovore. Inače, od 106 000 dia grada, Bajmoka, Tavankuta, Čantavira, eije, Starog Žednika i Palića, sistemom učnog uzorka istraživanjem je obuhvaćeno 000 osoba. U krugovima statističara je opća poz- akonitost da za iole točne rezultate je po- obuhvatiti 5 posto populacije, što u ovom uči znači preko 5 tisuća ispitanika. Ipak, da rezultate istraživanja imajući u vidu pred- e oske!

U povodu sadanjih nadležnosti Vojvodine kao pokrajine, 44,92 posto upitanika smatra da treba povećati njene nadležnosti, 36,33 je mišljenja da je nadjena prava mera i svega 4,69 posto misli da treba smanjiti ili ukinuti svaku nadležnost pokrajine.

– Kako treba riješiti problem školovanja madjarske nacionalnosti – na to pitanje 48,83 posto anketiranih smatra da sve treba ostaviti po starom, 19,34 posto sa zalaže za formiranje posebne uprave i programa za učenike Madjare, a 20,90 posto nema mišljenje.

O aktuelnom političkom pitanju, o statusu Madjara u Vojvodini ponudjeno je četiri odgo- ra, a ispitanici u svezi svakog su trebali reći,

ODNOSI U VOJVODINI

– Kakvi su odnosi u Vojvodini?

– Odnosi ko šta može!

(v)

prihvataju takvo riješenje ili ne? Za riješenje koje nudi sadanji Ustav, opredelio se 32,23 ispitanika, protiv se 11,13 posto, a nema stav ili nije upoznat preko polovina. Predlog RDSV podržava 6,84 posto, ne podržava 15,43 posto, nije odgovorio oko 15 posto, a ostali nemaju stav ili nisu upoz- nati. Konceptiju autonomije DZVM-a odobrava 5,27 posto, ne odobrava 18,75 posto, nije odgo- vorilo 16 posto, a ostali su neopredeljeni. Osnove za samoorganiziranje Madjara prema vidjenju SVM-a podržava 8,79, ne podržava 16,41 posto, nije odgovorilo 15,43 posto, a ostali ne znaju šta bi stime, dok svi mi ne znamo šta o tomu misle upitanici madjarske nacionalnosti. Dobili smo obećanje, da će se i to priopćiti.

Dvojno državljanstvo ima podršku od strane 52,54 posto upitanika, usprotivilo se 24,22 posto, a ne zna što da kaže 22,07 posto. Amnestiju za sve dezertere podržava 38,67 posto, protiv se 17,19 posto, a 14,45 posto smatra da treba pri- meniti samo na one protiv kojih se vodi krivični postupak.

Privatizaciju smatra samo jednim od neo- phodnih uvjeta za izlazak iz godpodarske krize 26,56 posto upitanika, dok za ravnopravan status svih vidova svojine se zalaže 26,17 posto njih, a svega 12,11 posto smatra da bi se privatizacijom sve riješilo, dok približno toliko ih veli da bi to još više produbilo gospodarsku krizu zbog pre- vladavanja osobnih interesa.

Na parlamentarnim i općinskim izborima oko 12 posto ispitanika bi glasovalo za SPS, a 6,5-7 posto glasova bi dobili – svako za sebe – DZVM i SVM, njih bi sledio na parlamentarnim izborima JUL, RDSV, DS, DSHV (2,73), itd., a na općinskim Koalicija za Suboticu (6,45), JUL 3,71, DSHV (3,32) itd.

Od jugoslavenskih političara prema slobod- nom izboru Slobodan Milošević je dobio 16,80 posto glasova, Đindić 2,73 itd., a od općinskih József Kasza 21,68, Imre Kern 3,52 posto itd. U oba slučaja oko 70 posto upitanika nije htelo dati svoj glas ni za jednog političara!

Malo je poverenja i u državne i lokalne insti- tucije. Skupština općine, Izvršni odbor, Severno- bačko okružno načelništvo i MUP Subotica ni malo poverenja ne uživaju kod 26-27 posto upi- tanika, malo kod oko 40-42 posto, srednje oko 22-26 posto, a mnogo kod svega 3-3,5 posto!

István VALIHORA

Promocija „Pismenice”, prve romske početnice

Najveći korak ka opismenjavanju

Iako jedan od najstarijih i brojčano veli- ka broda Romi, zbog povijesnih okolnosti (kolonih proganjanja), nomadskog načina i većinskog neuklapanja u „civilizira- ruštvne tokove, osjećaju, poglavito ma sve veće negativne posljedice (sa-)placije. I to u svim oblastima – od spjarstva do kulture.

Stoga se pojava „Pismenice” novosad- og književnika, novinara, prevodioca... ifua Dimića, po svom sadržaju sličnoj ećici i namijenjenoj osnovnoškolcima, akčki za naobrazbu nastavnika može i

treba tumačiti kao krupan, do sada najveći korak u opismenjavanju Roma. Jer, kako autor veli, u „Pismenici” su sublimirani broj- ni romski dijalekti, pa se za nju pored uni- verzalnosti, može reći i da je prvo djelo tiskano književnim romskim jezikom! Da- kako, pošto je riječ o pothvatu pojedinca, svoj doprinos tek trebaju dati budući jeziko- slovci, stručnjaci u romologiji, predmetu što se također tek treba afirmirati, a čije prve korake čini Milena Hubšmanová na Sveučilištu u Pragu.

„Pismenica” je, pored osnovnih pojmova (imenice, brojke, te kraće rečenice) sasta- vljena i od, na romski prevedenih, književ- nih tekstova, te osnovnih gramatičkih pravila. Prilagodena našim prilikama tiska- na je modificiranom (Karadžićevom) ćirilicom (37 grafema), a njeno latinično (za inozemstvo namijenjeno) izdanje tek treba očekivati. Spomenimo i to da „Pismenica” ne bi ugledala svjetlo dana bez (nedavno ukinute) „Soros fondacije”.

Promociji, čiji su organizatori bili subo- tički Kulturni centar Roma i Gradska biblio- teka, prošlog su ponedjeljka, pored brojnih posjetitelja, bili prisutni i dopredsjednik SO Ilija Šujica, šef Odsjeka Odjela za društve- ne djelatnosti Mária Biacsi, predsjednik Kulturnog centra Roma u Subotici Stevan Nikolić, te upravnica Gradske biblioteke Judita Plankos.

Clara O'Bara

Među brojnim zimskim balovima

„Bal pravnika”

Dana 23. veljače 1996. godine u prostorijama KUD „Népkör” u Subotici priređen je prvi po- slijeratni „Bal pravnika” nakon pauze od 50. godina. Na njemu su bili nazočni sudije, odvjet- nici, javni tužitelji, sudije za prekršaje, pravnici zaposleni u općinskoj upravi...

„Bal pravnika” je otvorio gospodin Geza Ba- bijanović, predsjednik Privrednog suda u Subo- tici, prigodnim pozdravnim govorom, u kome je izrazio nadu da će, počev od ove godine, „Bal pravnika” postati tradicionalan te da će se održavati svake godine.

Od gostiju, bilo je zapaženo prisustvo gospo- dina Imrea Kerna, predsjednika Izvršnog odbo- ra subotičke općine. Goste su zabavljala dva orkestra: u Velikoj dvorani orkestar „Nostalgija”, dok je u restoranskoj sali svirao orkestar „Čardaš”, kojega vodi Verébes Gustika, uz na- stup vokalne solistice gospođe, Irene Kurina, iz Segedina.

Ukupno je bilo nazočno oko 250 gostiju, uključujući „specijalne goste”: sudije i odvjetni- ke i tužitelje iz susjednih općina Sente, Bačke Topole, Kanjiže... Uz bogatu večeru, šteta što ovog puta nisu priređeni tombola i prigodan kul- turno-umjetnički program, od strane domaćina KUD „Népkör” ili bilo kojeg drugog KUD-a iz Subotice, budući postoje svi uvjeti za održavanje takvog programa (pozornica, folklorna sekcija, muzika i sl.). Inače, tijekom večeri u maloj sali priređena je promocija računarskog programa „Registra važećih propisa” tvrtke „Elit-soft” iz Oroma.

aopfö

Toth-optika
SUBOTICA

Subotica

Tel. 51.045 Moksima Terkey 26

Radno vreme

Radnim danom 9.00-12.00

16.00-19.00

Subotom 9.00-12.00

Radno vreme očnog lekara

Radnim danom 17.00-19.00

Đuro Vucelić, dopredsjednik Okružnog odbora SPO-a

S OVOM VLAŠĆU MOŽEMO NAPREDOVATI SAMO NA DOLE

- Dotakli smo dno beznađa i ovome mora doći kraj • Srbija se ponaša kao kolonijalna sila prema vlastitim regijama i sopstvenom narodu • Da je SPO bio na vlasti do ovoga rasula i krvavog rata ne bi došlo

Naš sugovornik je predsjednik Općinskog odbora Srpskog pokreta obnove, član Glavnog odbora SPO-a, dopredsjednik Okružnog odbora Sjevernobačke regije, pokrajinski zastupnik, te naš sugrađanin. Osnovni povod za ovaj razgovor jest predstojeće (današnje) „devetomartovsko” prosvjedno okupljanje u Beogradu.

Korak smo do 9. ožujka, namjeravate li ići organizirano na Trg Slobode?

Đ. V.: Subotičani nemaju nameru ići organizovano na Trg Slobode iz prostog razloga što znamo da nas do Beograda čeka blokada puteva i ostale njihove „demokratske smicalice”. Ići ćemo u individualnoj režiji; činjenica je da će se odazvati veliki broj naših sugrađana koji će na ovaj ili onaj način stići na Trg Slobode. Ovde smo povodom obeležavanja 9. marta dali spot na „Info kanalu” koji se prikazivao u subotu i nedelju. Ali su onda iskrslili problemi s obzirom na naslov spota, te nam ga je kablovska uz konsultaciju sa mnom televizija preinačila u nešto drugo. No, spot se ni posle toga nije pojavio zbog direktnog uticaja ovdašnje Socijalističke partije na ljude koji profesionalno rade svoj posao. Prosto, za njih je naš spot pretnja; pročitali su ga kao poziv na bunt, a ne kao znak želje okupljanja demokratski opredeljenih građana da iskažu svoje nezadovoljstvo i pokažu kako u Srbiji postoje i drugi ljudi koji umeju da misle svojom glavom a ne glavom jednog čoveka.

Okupljanje nezadovoljnih

Što očekujete od 9. ožujka?

Đ. V.: Promene. Da li će se 9. marta ili nekog drugog datuma skinuti ova vlast ili ne, to je nešto sasvim drugo. Mi ćemo kao demokratska opozicija nastaviti i dalje sa okupljanjima na ulicama, trgovima širom Srbije i posle 9. marta. Napomenuo bih jednu stvar: ako okupljanje na Trgu Slobode zabrane, a to je još pod znakom pitanja, mi ćemo svakako tamo biti. Nećemo ići na Ušće ili Kalemegdan. Neka se oni sami kupaju na Ušću i penju na Kalemegdan, kako je to lepo rekao gospodin Drašković. Primera radi, Cerska bitka se ne može obelazavati na Kopaoniku, nego tamo gde je i bila. Na Trgu Slobode, pre svega, okupiće se nezadovoljni, kojih je u Srbiji danas mnogo. Ko je nezadovoljan neka toga dana dođe na Trg. Želimo da se na miran i dostojanstven način pokaže režimu koliko nas ima i da nismo za ovakvu Srbiju kakva je sada i kakvu nam nude. Nije ovaj skup nikava predizborna promocija. Mi ovaj datum obeležavamo na ulici, jer je 9. mart datum obeležavanja prve posle pola veka masovno demokratski opredeljene Srbije. Na to nas tera jad, muka, glad i siromaštvo. Dotakli smo dno beznađa i ovome mora doći kraj.

Vaša Deklaracija o autonomiji Vojvodine izazvala je različite reakcije. Činjenica je da je Vojvodina opljačkana, ponižena i uvrijeđena!?

Đ. V.: Promenom vlasti i dolaskom demokratski opredeljenih ljudi, biće moguć svaki razgovor o bilo kojoj temi, pa i o Vojvodini. A u Srbiji ima mnogo tema o kojima se mora i treba otvoreno govoriti. Samo

demokratski opredeljeni ljudi to bez straha i frustracija mogu obaviti; to ne mogu ni SPS-ovci niti JUL-ovci koji nastoje sa jednog centralnog mesta raznim dekretima, birokratskim putem upravljati sudbinom ljudi i vladati državom. I čine to što čine. Nezadovoljstvo Vojvodana je došlo do tačke kulminacije. Da ponovim, ova vlast takvu autonomiju koju mi predlažemo nikada neće ponuditi.

S „Jogurt revolucijom” počeo je brutalni raspad ondašnje Jugoslavije. Počinje li traženjem autonomije Vojvodine stvaranje jedne demokratske i pravne države, države njenih građana?

Đ. V.: Apsolutno se slažem sa tim. Socijalisti, ondašnji komunisti, su došli na vlast preko ulice. Da ironija bude veća sada oni govore kako ne treba ići na ulice, a putem

Đuro Vucelić

nje su srušili sve institucije. Drugo je pitanje da li su promene bile valjane ili nisu, ali ih je trebalo institucionalno menjati, a ne mitinzima i drugim sredstvima kojima su se oni obilato i bahato koristili. Sada govore da je to necivilizovan način izražavanja slobode. Misle, naš narod je kratke pameti. Jedna trećina naroda to i prihvata zdravo za gotovo, zaboravljajući na koji način su oni „oslobodili vlast”, pa i Vojvodinu. Vojvodina je kao Vojvodina izgubila sve attribute svojstvenosti. Prešlo se sa jedne vrste decentralizovane vlasti u centralizaciju najgore vrste. U politički primitivizam.

Regionalizam i kolonijalizam

Vojvodina ne samo da je opljačkana, nego je i postala kolonija jednog centra, centra od naroda otuđene moći?!

Đ. V.: Ne samo Vojvodina. Svugde gde je opozicija dobila izbore (Užice, Sumadija, Kragujevac...), sve te regije žive u jednom kolonijalnom odnosu. Srbija, kako je socijalisti vide, sa takvom koncentracijom vlasti i moći u rukama jednog čoveka se ponaša kao kolonijalna sila prema vlastitim regijama, pa i prema sopstvenom narodu.

Hoće li o stupnju autonomije Vojvodine utjecati i međunarodna zajednica?

Đ. V.: Svakako. Međunarodna zajednica, Amerika i drugi međunarodni faktori, će i kako o tome odlučivati i dok se to ne reši, mi nećemo postati ravnopravna članica ni jedne međunarodne organizacije. Sve dok ova rigidna vlast aktuelna od sveta neće dobiti ništa – ni jednog penija kredita. A bez kredita se ne može pokrenuti privreda koja je bukvalno uništena. Sa ovom vlašću možemo napredovati samo na dole.

Sudbina izbeglica?

Đ. V.: Ovaj krvavi i besmisleni rat jednostavno je nametnuo i pitanje izbeglica kojih u Srbiji ima preko 700.000. Njihovo pitanje je statutarno nerešeno na državnom nivou. Ni krivi ni dužni ostali su bez igde ičega (najviše je takvih) i, s obzirom da ih je vlast upotrebila za svoju svrhu, sad prebacuje lopticu na pojedine opštine. Konkretno, u ovom slučaju na Suboticu, da su oni dužni smestiti izbeglice, obezbediti smeštaj i sve drugo, jer ova vlast sada ima prečeg posla. Mora praviti kinesku četvrt i to po mogućnosti u centru Beograda. Da vremena nisu ovako teška i žalosna zvučalo bi ovo kao komedija. No, oni sebi mogu dozvoliti i to. Uvođenjem sankcija, preko milion ljudi je ostalo nezaposleno u Srbiji, i kako onda ljudima, izbeglicama, obezbediti posao ili stan. Ako sam nemam, kako ću odvojiti za drugog. Sve su to strašni problemi sa kojima ova vlast sada neće da ima nikakvog posla. U završnoj reči na Trećem kongresu predsednik Milošević izbeglice spominje tek u kontekstu vraćanja. Mogao je o njima reći koju više i lepše.

Parola „Svi Srbi u jednoj državi” pokazuje se danas u svoj svojoj pogubnosti. prije svega po srpski narod. Slažete li se s tim?

Đ. V.: Bila je to jedna žalosna i nepromišljena politika vladajućeg režima koja je donela sankcije, siromaštvo i bedu svuda. Dobili smo ratne profitere i enormno bogaćenje određene grupe ljudi, a sve to na uštrb sopstvenog naroda. Moralno srožavanje, besperspektivnost, ratni haos, ogromne žrtve, mržnja – to je proizvod slogana „Svi Srbi u jednoj državi”. Da smo mi, SPO bili na vlasti nikada, bukvalno nikada do ovoga rasula i krvavog rata ne bi došlo. Nikad ne bi došlo do ovakvog po našu budućnost katastrofalnog odliva pameti iz Vojvodine, Srbije, Jugoslavije. Mi smo sve to našim programom zacrtali, mirnim putem bi se dogovorili sa državama izašlim iz Jugoslavije. Jer, mora se priznati, veliki deo srpskog stanovništva bio bi zaštićen i ostali bi svoji na svome bez i jednog ispaljenog metka. Mi jesmo za Veliku Srbiju, ali Srbiju i Jugoslaviju veliku i kulturnu po pameti, mi smo za hegemoniju, nauke, znanja i sposobnih, tržišnu utakmicu i svega ostalog što priliči demokratskom svetu. Ako kažem da sam za veliku Srbiju ne bih želeo da budem pogrešno shvaćen. Pod tim podrazumevam da u Srbiji, Jugoslaviji, žive Madari, Hrvati, Rusini, Slovaci, Rumuni, Albanci i ostali. Ne treba sve moguće ključeve a-priori odbaciti. Ako je neko sposoban, normalno voleo bih da to bude Srbin ali mi ne smeta da to bude Madar ili Hrvat, neka bude on na odgovara-

um državnim funkcijama. Ukratko, ja za jednu građansku veliku Srbiju, prav-ustrojenu, koja će poštovati i ceniti sve ike. U razlikama je bogatstvo, ono se a čuvati i negovati. U tome je sadržaj e veličine za koju se zalažemo.

Pružena ruka suradnje

zbori su na pragu, demokratska opozi-
Srbije stvara koalicije. Ima li mjesta
e u nju uključe i manje stranke i stran-
acionalnih manjina?

D. V.: Ruku saradnje nudimo svim de-
kratskim strankama, pa i strankama na-
cionalnih manjina. Već vodimo razgovoro o
e sa SDA. Oni će se verovatno priključiti
toj koaliciji. Na taj način želimo da obje-
imo u jedan blok stranke, pa i nacional-
manjina, kako ne bismo dozvolili
panje glasova koji bi otišli u korist SPS,
našu zajedničku štetu.

Na lokalnoj razini?

D. V.: Kao što znate u Subotici delujemo
„Građanska koalicija za Suboticu” u
joj su još i Građanski savez Subotice,
RSV, LSDV i nestranačke ličnosti. Ova
dijacija nije zatvorena; razgovaćemo sa
vom demokratski orijentisanom stran-
ci u Subotici, pa ukoliko nademo zajed-
ni jezik, koalicija se može proširiti.

Kako cijenite rad lokalne samouprave u protekli period?

D. V.: Rat je imao uticaj na sve. Narodi
e zatvorili u svoje nacionalne torove,
leći se i to sa razlogom. Ljudi su glasali
ah kako su glasali. Po tom receptu logično
e, obzirom na strukturu Subotice, da se
avodeće stranke pojave u onom trenutku
DVM i DSHV, koje su vladale gradom
ah kako su vladale. Lično ne mogu reći da
e i nacionalistički blok, samim tim što žele
aaštite svoja manjiska prava, a da pri tom
e obiju odgovore od vlasti, nego da ih ona
griše. Kompromisi su nužni i mogući,
ato ne sa ovom vlašću. Iz ličnog iskustva
ne mogu reći da se družim 20 godina i sa
Marima i Hrvatima. Uspeo sam, uspeli
am, sačuvati ljudsko dostojanstvo, a to
mbruje. Na međusobnom poverenju tre-
aditi, i to lično, a ne smo nekim dekreti-
na potpisima. Indikator tok međusobnog
poverenja, bar što se tiče Subotice, je i to što
ai zahvaljujući glasovima Srba, Madara i
krate izabran za pokrajinskog poslanika.

Formalni odnosi republika bivše Jugo- slavije još nisu uspostavljeni.

D. V.: To se nužno mora uraditi. Mi izbe-
iti moramo vratiti, a sa susedima održava-
ormale odnose. Ne moramo se odmah
oli, ali moramo raditi da se steknu nova i
čajnija poverenja. Učinjeno zlo se mora
rtazići... Neće ići lako, ali to mora biti
i obaveza. I, treba početi od ličnih kon-
ta, a završiti na državnim.

Vojislav Sekelj

Iz penzionerske beležnice

Đavolska

posla?

Danas neću ništa pisati o našem penzionerskom „slatkom životu”. Mrzi me, do-
dijalo mi. Ovoga puta (đavo mi nije dao mira) pisaću o – đavolu.

Jedan, u svetu poznati i priznati istoričar (religije), izvesni Dž. B. Rasel, u svojoj knjizi „Princ tame”, zaista znalački i temeljito analizira – različitu simboliku zla, pa i BOJE koje se vezuju za ĐAVOLA, kao personifikacije ZLA. I? I, ustanovio je da je na PRVOM MESTU među svim (opasnim) đavolskim bojama – CRVENA! Onda crna, pa zelena.

Prvo sam pomislio: taj Dž. B. R., to je sigurno neki (prokleti) Amerikanac-belac, koji iz dna duša mrzi sve crvenokošce (crvena boja), sve crnce (crna boja), i sve malezelene (zelena boja). I, kao što to Amerikanci obično (uvek) čine, želi da takvo svoje mišljenje nametne celom svetu.

Jeste, to sam prvo pomislio, ali sam se kasnije pokolebao. Jer, prisetio sam se onih naših, ne tako davno prošlih, jednobojnih CRVENIH vremena. Ako se sećate, nisu tada to bila čista posla.

Ali, čini mi se, čista posla nisu ni sada. Jer, na primer, sasvim je u redu kad neko, nekom svom dragom i bliskom ponekad pokloni poneki cvet (i) crvene boje. Ali, ako vam NEKO (ko vam nije ništa) uporno, svaki dan nutka i stavlja vam pod nos uvek i

samo jedan te isti cvet, uvek i samo jedne te iste CRVENE boje – istina, to sada nije (više) crveni karanfil – zar to nije sumnjivo?

Znači, treba biti oprezan! Jer, primite li taj crveni cvet – pogrešno misleći da ste mu simpatični – vi ste zapravo na neki način (konkludentnom radnjom, rekli bi pravnici) sklopili UGOVOR s tim ... NEKIM. Pokušate li kasnije izvrdati ispunjenje tog ugovora, joj vama! Jer, onda vas taj NEKO podseti na neraskidivost ugovora, i zapreti vam (strašnim) sudom! A sud je njegov. I vi ste za večita vremena ostali u njegovoj vlasti. A on voli vlast.

Zato, mislim da je taj Amer ipak u pravu. Izgleda, on nije mislio ono (o bojama) što sam ja mislio da je on mislio. Verovatno je čovek dobronamerno želeo da nas upozori, a ja ga nisam odmah shvatio. Ali, sada mi je sve jasno. Hvala mu!

Ne znam šta ćete vi, ali ja sigurno neću podleći iskušenju i neću primiti taj crveni cvet, tj. neću sklopiti ugovor s tim NEKIM. Jer, znam ja šta je sve u tom ugovoru. Znam... duše mi. I ne želim da se NEKO DRUGI zaklinje MOJOM DUŠOM!

Eto, ja rekao svoje, pa makar me sada taj NEKO opalio pesnicom (onom njegovom čuvenom – LEVICOM), makar me opalio po nosu tako (đavolski) jako, da odmah vidim sve (crvene) zvezde!

Marko Subotički

P. S.

Zbilja, kojeg je roda đavo? Je l' đavo – đavo, il' je đavolica, tj. – drug il' drugarica?

Aktivnosti pančevačkih mirovnjaka

Svijet nenasilne suradnje

Jedna od najaktivnijih i najstarijih nevladinih organizacija u Vojvodini, „Pokret za mir Pančevo” po svojim je različitim mirovnim projektima, kod nas inače vrlo rijetkim, poznata i šire od Pančeva. „Žig” je također u nekoliko navrata pisao o njihovom radu.

Povod ovoga napisa je što su pančevački mirovnjaci, u okviru svojega šireg projekta pod nazivom „Škola bez nasilja”, objavili prvu knjigu u pokrenutoj istoimenoj biblioteci. Riječ je o knjizi engleske pedagogice Mildred Masheder „Hajde da saradujemo”, koja je prvi put objavljena 1986. godine u povodu Međunarodne godine mira, a do sada je objavljena na više jezika. Sadržaj knjige čine opisi više desetina kreativnih, komunikativnih i kooperativnih igara za mirno rješavanje sukoba među djecom predškolskog i mladeg školskog uzrasta, u

dobu od 3 do 11 godina. Stoga je i osnovna namjena ova knjige, smatraju izdavači, predviđena za rad odgajateljima predškolskih ustanova, nastavnica i pedagogima u osnovnim školama, a korisna je i za roditelje. U knjizi prikazane igre, po riječima Aleksandra Wiesnera, pisca predgovora, „kod dece razvijaju sposobnost improvizacije, samostalnost, ali i naviku da probleme rešavaju saradujući sa drugom decom. Važna karakteristika ovih igara jeste i to da one ne favorizuju takmičarski duh, te se, samim tim, u potpunosti prevazilazi uobičajeni odnos 'pobednik i poražen', već doživljaj uspeha kod dece dolazi kao rezultat zajedničkog truda”.

Sve dodatne informacije o knjizi „Hajde da saradujemo”, projektu „Škola bez nasilja”, te o samom „Pokretu za mir Pančevo” možete dobiti na adresu: P. F. 186, 26.000 Pančevo. (t. ž.)

ELEKTRO-MIX

INSTALACIJE
EL. UREĐAJI
APARATI ZA
DOMAĆINSTVO

MIX
SUBOTICA

Tel: 024 / 35-174
Sonje Marinkovića 31

Gemini - commerce

SUBOTICA, Lenjinov park 1/II, Telefoni: 51-093, 52-087

Veliki izbor:

ceramic pen, tehničke olovke, dvodelne i trodelne garniture, vodootporni markeri, signiri

Priznanje na sajmu odjevanja Zlatna košuta „Hermelinu“

Moda nam osigurava, kroz jednu sinkroniju, bolje razumijevanje vrijeme življenja, pogotovu njegovu mladost. Tako je odjeća istovremeno i kod i poruka. Prelaz se odigrava na tri razine: stvarna odjeća, odjeća koju nosimo (obuhvata materijal i tehnologiju), odjeća-slika, fotografija (razni žurnali, modni časopisi itd.) i pisanu odjeću koja više govori o ličnosti nego o samoj sebi.

Poštujući semantička pravila, modeli Edite Izrael već se dulje vrijeme nalaze u samome kreativnom vrhu „diktiranja mode“ oblačenja i sobom nosi prepoznatljiv glas. Njen cilj nije samo da nas odjeća zaštiti, nego i da nam nešto poruči – da se jezički osmisli.

Značajno i vrijedno priznanje „Zlatna kušuta“ na 22. proljetnom sajmu u Beogradu stručni žiri za sportsku odjeću dodijelio je subotičkom poduzeću „Hermelin“, a autoru Editi Izrael posebnu diplomu.

Na konferenciji za novinstvo direktor „Hermelina“ Slavko Parać je rekao: „Na ovogodišnjem sajmu bilo je zastupljeno 300 izlagača od toga 40 iz inostranstva. Nagrađena kolekcija sastoji se od 8 modela, koji mogu da se nose zajedno i odvojeno.

Trenerke, prsluci i jakne izrađeni su od materijala, čija je osnova pamuk, u modernim bojama i atraktivnim aplikacijama.

Interesovanje za proizvode „Hermelina“ u kreaciji Edite Izrael je bilo izuzetno veliko. Serijska proizvodnja ovih sportskih modela predviđa se za sezonu jesen-zima 96/97. S obzirom da je tekstilna grana kod nas u teškom položaju ovo malo poduzeće s 16 zaposlenih očekuje pomoć od banaka jer je to od obostranog interesa.”

Poslije konferencije, priredena je prezentacija nagrađenih modela. (v. s.)

Hermelin
Modna kuća Subotica
Tel/fax: 024/42-404
Tel: 024/23-866

Priče o gradu

Vino i grad

Pesma kaže da u susedstvu, čak „i žene piju vina“ a mi to pevamo li, pevamo. Ali šta je u našoj varoši, o tome nije ispevana pesma, bar ja o tome ne znam. To znači, da se kod nas nikad nije pilo „rujna vina“? Taman posla. Subotica je poznati grad, po broju alkoholičara, u odnosu na sveukupno stanovništvo. Sećam se, da mi je pokojna majka pričala, kako su u nekim selima, nadomak Subotice deca za užinu u školu nosila su „po leba, i po litre vina“. No nemojte se uplašiti, neću da držim antialkoholičarsku kampanju, samo pokušam da uvodim priču o gradu, o vinogradima i o vinu.

Ne znamo kada su podignuti prvi vinogradi u okolini grada na pesku. Popis stanovništva i poreza, iz turskog doba su, često jedini izvor nekih saznanja o stanovništvu iz davnih vremena. U vreme nastanka tih popisa ljudi su itekako mrzeli poreznike (ni danas nije drugačije). Popis ne kaže ništa o vinu, normalno, Turci nisu pili alkoholna pića, ali zato zadnja stavka poreza spominje „taksu za svadbe i burad“. Verovatno u tim buradima nisu držali kiseli kupus. Prva karta posle oslobođenja od Turaka, tzv. Kaysserova, prikazuje grad i vinograde u njenoj okolini. Karta potiče iz 1647 godine, pa je pretpostaviti da su vinogradi, podi-

gnuti nekih desetak godina ranije, a onda opet stižemo u tursko doba.

Ali gde je piće, tu je i nevolja. Prvi poznati Statut grada iz 1645. godine jasno i glasno kaže u tački broj 12: „Da se niko ne usudi kradom vino, rakiu, i srbet tocsiti, jer tko uztocsi stogodse nagye pri nyemu od pitya osim velike kastige svetyese u Kontrabant uzet, i tko takovo otajno pitye kupuje, i on tye kastige terpit“, (u ovom tekstu „kastige“ znače kaznu, a „kontrabant“ plenidbu). Ova tačka statuta je razumljiva ako znamo da se „komorski slobodni grad Sent Maria“, u sedamnaestoj tački većitog ugovora obavezao, da će svake godine za pravo držanja krčme i pivnice, kao zakup plaćati dvehiljade forinti u kasu Kraljevske komore, danas se to zove „budžet republike Srbije“. I dan danas tajno točenje pića, po kućama postoji, naročito u Keru i Bajnatu. Potpisnik ovih redova, je često tražio svoje radnike u tim „prigodnim krčmama“, naročito zimi. Kada smo počeli graditi „Prozivku“, kao gljive posle kiše, nicali su tajne točionice u okolnim

kućama. Graditelji su poznati kao dobri konzumenti vina i rakije.

Kasnije, kada je grad dobio privilegiju slobodnog kraljevskog grada, kao „kolektivni vlastelin“, Gradski magistrat je imao pravo točenja pića u svojim krčmama, to jest da drugi u krčmama toče piće, koje je grad prodavao. Naime, grad je posedovao svoje vinograde. (Alko biznis izgleda da je uvek bio dobar biznis). Ivanyi, neprevezideni hroničar grada, kaže da je 1789. godine u gradu bilo 81 manjih ili većih krčmi, ili na 255 stanovnika jedna krčma. Sam grad je držao Veliku krčmu. Na njenom mestu će se kasnije podići Pozorište. Ono je danas ruina ostala posle Ristića. Grad je podigao još desetak krčmi. Te točionice su obično davane u zakup.

Ivanyi dalje piše, da je vino proizvedeno u našem kraju „slabo“, ali zato je dobra „zamena za pijaću vodu, slabog kvaliteta“. To vino se ne izvozi (tadašnja Madarska bila je poznata po izvozu vina), nego se sve potroši u domaćoj upotrebi. Čak se jača vina iz drugih krajeva uvoze u Suboticu. Najpoznatije sorte loze su bile kadarka, rizling, kevidinka i slankamenka. Bar tako kaže Ivanyi, krajem prošlog veka.

Od tog doba vinogradi su polako nestali, pretvorili su se u vikendice, a deo vinograda, kao npr. Kertvaroš danas je sastavni deo grada. Jedino što je ostalo to je slab kvalitet vina i rakije, bar onog što se javno proizvode.

Szabó Zsombor arhitekta

Subotička groblja i nadgrobni spomenici

Jevrejsko groblje

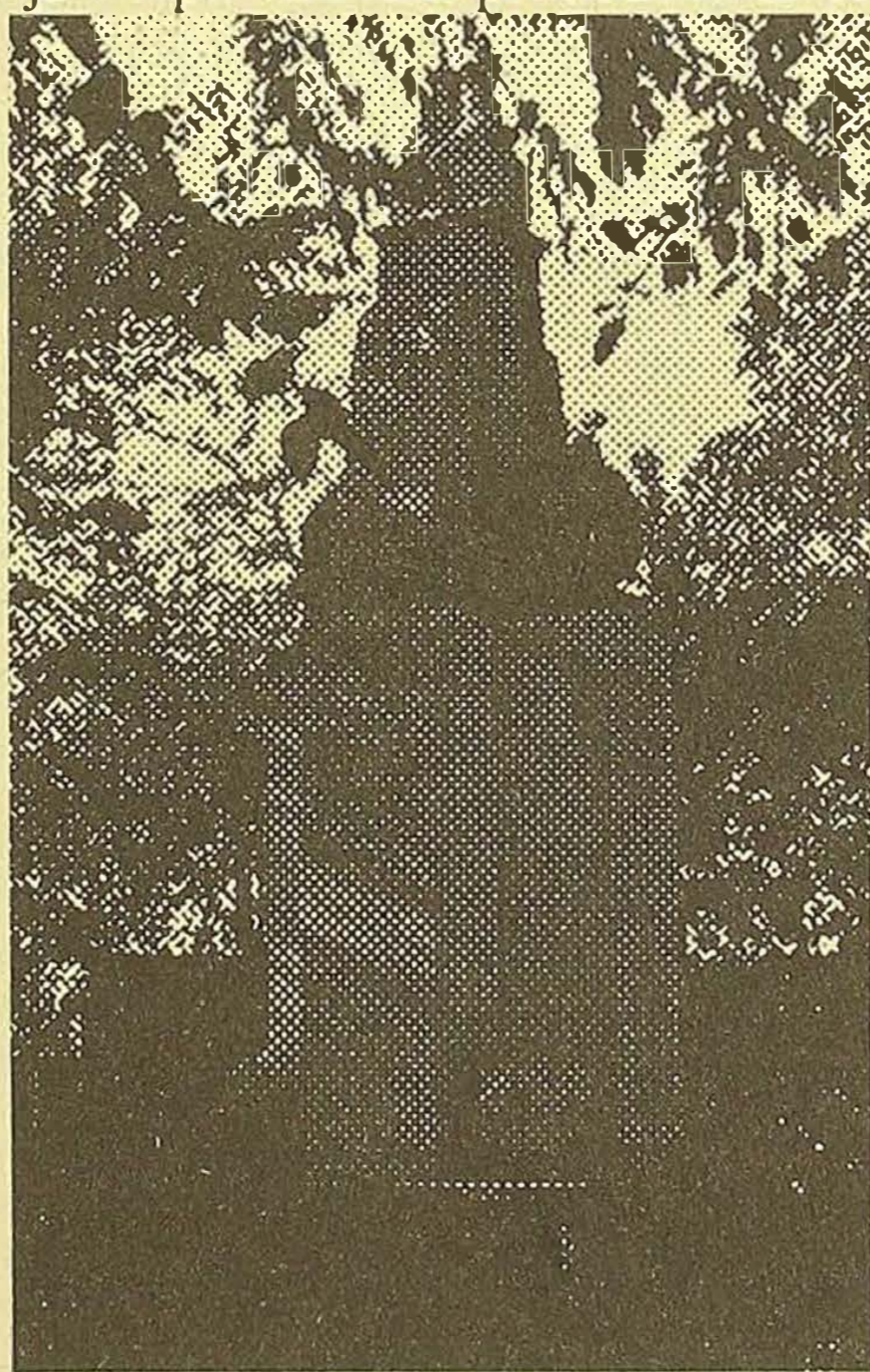
Jevrejsko groblje u Subotici je jedino ključno versko groblje za razliku od svih ostalih koja su mahom podeljena na verske sekcije i na gradski deo groblja. Ovo groblje je najmanje od svih ostalih i obzidano je visokom zidanom ogradom za razliku od ostalih gradskih groblja. Zanimljivo je zabeležiti da je lociranje jevrejskih groblja daleko van naselja i njihovo obzidanje visokim zidom prisutno je u svim delovima severne Bačke koja sam obilazio i fotografirao. Pišući ove redove nameće mi se pitanje da je ta po pravilu uvek mala verska zajednica, iako je igrala uvek značajnu ulogu u ekonomskom i kulturološkom vidu u odnosu na ostala naselja, pa i u Subotici, na neki način bila uvek izopštena i bila zatvorena za ostale. U izvesnom smislu ta činjenica je paradoksalna, ali zanimljivo je uočiti i još jedan paradoksalni momenat – ako vlada red, mir i sigurnost među živima, takav se isti utisak može doživeti fizički prostor samog groblja kada ga posetimo. Groblje je uredno – planski podeljeno na polja, parcele i redove i sve staze su jasno opečane. Ne može se ni slučajno zamisliti da se za vreme kišnih dana „zagaca“ i da se ne može doći do članaka, što nije redak slučaj na ostalim subotičkim grobljima. Ipak je to kulturno-istorijski aspekt odnosa pripadnika verske zajednice iz grada živih prema svom malom i opuštenom gradu mrtvih. Ono je mesto hodočasti, kako u jednom svom napisu navodi profesor M. Vajcefeld, gde hodočaste ne samo malo preživelih Jevreja posle Drugog svetskog rata već i svi oni koji dolaze i prolaze kroz grad idući dalje svojim putem, ali obavezno pri tom nešto nastave putovanje hodočaste na groblje – „Kever oves“, da bi odali poštu svojim preminulima!

Locacija groblja je severno od grada u blizini Halaškog puta. Nalazi se zapadno od Halaškog puta, neposredno uz prugu Subotica-Somor. Nalazilo se na oko kilometar od današnjeg rasprostranjenog grada – daleko od naselja, na jednom brežuljku, jednoj od najviših kота u gradu. Sa druge strane Halaškog puta nalazio se Veliki rit – tamo gde danas stoji fabrika „Zorka“.

Spomenimo ponovo, već jednom pomenuti dokument iz 1785. godine, koji govori o privlačenju novih groblja i prvim sahranama u njima godine 1777. Malo je neobično što su zabeležena imena prvih sahranjenih u grobljima kraj Bajskog i Halaškog puta, a u ovom kraj Halaškog puta obavljena je prva sahrana 12. marta 1777. godine, ali se ne zna čija, jer se ne navodi ime sahranjenika! Verovatno nije slučajno izostalo ime nekog mogućeg baš prvog Jevrejina koji se selio u Subotici 1775. godine ili člana njegove porodice. Ko bi to znao? Možda taj spomenik postoji u sada već očišćenom i uređenom delu groblja, ali valjalo bi znati koji je jezik.

Najzanimljiviji nadgrobni spomenici su ujednačeni i verske pripadnosti. Oni su uvek sa polukružnim završetkom. Svi su ujednačeni. Razlika je na njima jedino da li su

samostojeći ili udvojeni s uklesanim simbolom u njima. Prisutna su redovno dva simbola – hebrejska šestokraka zvezda (zvana Davidova) i drugi simbol je dve šake sa ispruženim prstima okrenute jedna prema drugoj sa spojenim palčevima i kažiprstima uz koje je i srednji prst, a naprstak sa malim prstom su razmaknuti. Sve je to tako bilo do pred kraj devetnaestog veka. Tada je došlo do socijalno-ekonomskih razlika unutar jevrejske zajednice; uostalom ne samo kod nje već i uopšte. Kako se kuće u gradu živih po tom osnovu razlikuju, tako se i „kuće“ pokojnika u gradu mrtvih razlikuju. Počinje se primenjivati skupoceni kamen kao što su mermer i crni švedski granit, a po obliku prema ekonomskom statusu, pa i društvenom, graditi mauzoleji i nadgrobne kapele. Ova pojava karakteristična je za prekretnicu vekova. U periodu između dva rata, opet su nadgrobni spomenici mahom skromniji i ujednačeni po materijalu i monumentalnosti. Na ove spomenike nailazimo u proširenom delu groblja, zapadno od najstarijeg. Inače, gotovo u potpunosti je sproveden verski princip sahranjivanja – glava prema zapadu, noge prema istoku. Na taj način se dobija i lepa vizuelna predodžba izvesnog

Spomen obeležje subotičkih Jevreja

reda, što nije svojstvena ni u jednom drugom gradskom groblju.

Ovaj deo groblja zauzima i njegovu najveću površinu. I onda, još prema zapadu dolazi deo groblja koji zauzima najmanju površinu. To je jedina uska aleja koja se završava monumentalnim spomenikom, tipa obeliksa na postamentu u vrhu sa simbolom šestokrake zvezde. Podignut je kao spomenik žrtvama fašizma u znak sećanja na više od 4.000 jevrejskih žrtava iz Subotice.

Kamena knjiga predaka? Ipak čitljiva je!

Uz gred, da ostane zabeleženo. Između istočnog zida jevrejskog groblja i bivše trošarine, nalazilo se malo i skromno Muslimansko groblje otvoreno dvadesetih godina ovog veka i zagašeno šezdesetih godina. Još se osamdesetih godina moglo videti odvaljeno turbe sa „nišana“.

Mr. Ante Rudinski

Slaven Bačić: „Povelje slobodnih kraljevskih gradova...“ (II.)

Pojam slobodnog kraljevskog grada

U mađarskom feudalnom sistemu naselja su imala različiti pravni status. Na vrhu lestvice su bila privilegovana trgovišta (*oppidum, mezőváros, Marktflecken*), krunski spiški gradovi (*Scepus, Szepesség, Zips, slovački – Spiš*) i slobodni kraljevski gradovi (*civitates liberte et regiae, szabad királyi városok, königliche freie Städte*), s time da je u okviru svake od tih kategorija postojalo dalje statusno diferenciranje (tako su se slobodni kraljevski gradovi razlikovali na obične i rudarske (*montanis, bányai, berge*) budući da su ovi drugi imali nešto bolji položaj). No, najprivilegovaniji položaj među njima su svakako imali slobodni kraljevski gradovi.

Sam naziv institucije slobodnog kraljevskog grada upućuje na njeno poreklo i sadržinu. Pridev kraljevski označava da je ova kategorija gradova izvorno potpadala pod feudalnu vlast kralja. Atribut slobodni izražava prerastanje feudalne vlasti kralja nad ovim gradovima u domen javne vlasti, dakle, da slobodni kraljevski gradovi poseduju državni status.

Budući su oslobođeni vlasti lokalnog plemstva (izraženog osobito u županijskoj vlasti), slobodni kraljevski gradovi se definišu i kao plemići kojima je jedini zemljišni gospodar bio zakonito krunisani kralj.

U pravnom razvoju feudalnih slobodnih kraljevskih gradova se ističu tri glavna perioda, pri čemu se kao graničnici uzimaju 1405. i 1608. godina.

No, razvoj gradskog života u Ugarskoj je zaustavljen turskim osvajanjima. Zbog nemirnih vremena i faktičkih promena na terenu (ranija tatarska provala, borbe među velikašima, njihovi sukobi sa kraljem, te turska vladavina), mnogi su gradovi praktički izgubili status slobodnog i kraljevskog, premda je većina isti povratila nakon proterivanja Turaka.

Nakon proterivanja Turaka, broj slobodnih gradova je stalno rastao (bilo obnavljanjem starih, bilo dodeljivanjem novih privilegija), iako je zakonskim članom XVII iz 1687. godine određeno da se bez velikih zasluga i opšte koristi ne dodeljuje naslov slobodnog kraljevskog grada.

Naročito je broj slobodnih kraljevskih gradova, i uopšte gradskog stanovništva, povećan u terezijansko doba kada su, u sklopu odgovarajućih političkih i privrednih interesa bečkog dvora, gradovi dobili na značaju. No, povlastice slobodnih kraljevskih gradova tokom XVIII veka još uvek imaju u znatnoj meri feudalni karakter... premda se ono postepeno „osavremenjuju“ odnosno, uskladuju sa razvojem društva.

Tridesetih godina prošlog veka je u celoj Mađarskoj (zajedno sa Erdeljem i Hrvatskom) bilo 65 naselja sa statusom slobodnog kraljevskog grada. Među njima je bilo i devet hrvatskih gradova: Varaždin, Zagreb, Koprivnica, Križevci, Požega, Karlovac, Rijeka, Bakar i Osijek.

(nastavit će se)

Naš izbor

*Pravu ljubav zamijeniti nećeš
Ničim drugim. Ona je nježna.
Uzalud mi brižljivo mećeš
Na grud krzna, mekana i
snježna.*

*Govoriš uzalud riječi pokorne
Za dokaz prve ljubavi svoje.
Predobro ja poznam te uporne
I požudne poglede tvoje.*

Ana Ahmatova

Koncert za „Kolevku“

U Velikoj vijećnici Gradske kuće, 26. veljače održan je koncert zborova i orkestra učenika, s kojeg je sav prihod išao Domu za djecu „Kolevka“. Ženski zbor škole na početku programa izveo je „Vigilate“ **Palestrine**, „Exore infantium“ **Ivana Lukačića** te skladbu „Žeteoci“ **Konstantina Babića**. Slijedile su skladbe **Orlanda di Lassa** „Kyrie“, **Bacha** „Psalite“, i **Rajka Maksimovića** „Togda bešeglad“ u izvedbi mješovitog zboru učenika srednje škole. Zborovima je dirigirala **Gabriella Égető**. Tri igre iz XVII stoljeća izveo je orkestar uz koji su nastupili i solisti **Pekr Zsuzsanna** flauta, **Balázs Piri** fagot i **Kucsera Géza** klarinet. Orkestar je nadalje izveo „Pavane“ **Ravela**, „Magyar képek“ (Slike iz Mađarske) I i V stavak **Bártoka**, a koncert je završio prazničnom djela „Poema“ **Marka Nikodijevića**. Učenik drugog razreda srednje Muzičke škole u Subotici, **Nikodijević** je napisao orkestarsko djelo u suvremenom duhu današnjih stvaralaca kojim je pokazao ne samo veliko znanje i interes za glazbu, nego i rano izraženu nezadrživu snagu svog talenta. Vrlo dobro poznavanje instrumenata i njihovih izražajnih mogućnosti, smisao za orkestraciju i vođenje dionica, sadržajno bogate, težinom osobnosti poduprtih tema koje progovaraju jezikom suvremeno tretiranih tonskih odnosa, na svojstveni način izraženi odnos mase zvuka, linija i boja, učinila je desetak minuta dugo djelo stilski prepoznatljivim i dragocjenim darom subotičkoj glazbenoj publici. Orkestrom je dirigirala **Huszár Elvira**.

Nela Skenderović

Repriza

Jedna cura – sto nevolja

U subotu 16. ožujka s početkom u 19 sati u Velikoj dvorani HKC „Bunjevačko kolo“ održat će se druga subotička izvedba kazališne predstave **Matije Poljakovića** „Jedna cura – sto nevolja“. Ovu komediju uspješno je postavila Dramska sekcija HKC-a u režiji **Bele Franciškovića**. Karte se mogu nabaviti i u pretprodaji u prostorijama Centra po cijeni 5 dinara. Bliže informacije možete dobiti na telefon 26-621.

Premijera komedije Matije Poljakovića

Daske koje život...

Odavno zaboravljena radost posjeta kazališnim predstavama koje su u neko drugo vrijeme imale potporu u hramskom interijeru zgrade Narodnog pozorišta – Népszínház i ozračju koje ono daje, oživila je prigodom nedavne predstave u sali HKC „Bunjevačko kolo“. Komedija u tri slike **Matije Poljakovića** „Jedna cura – sto nevolja“ u režiji **Bele Franciškovića** i izvedbi dramske sekcije HKC-a, je drugi „pun pogodak“ kulturne politike Društva za kratko vrijeme. Održana 1. ožujka, ispunila je salu do posljednjeg mjesta.

S obzirom da je svako djelo manifestirani oblik misli i riječi, umjetničko djelo potaknuto je nadrazumskim idejama koje su imale snage potaknuti umjetnika na određeno djelo, te tako onom istom snagom ideje pokretački djeluje na ljude. Stoga nema dileme oko toga treba li umjetnost biti elitistička ili angažirana. Zatvorena u uskom krugu „posvećenih“ ljudi, ona gubi osnovni smisao. Ustrojba kazališne umjetnosti počiva na osnovi da se određene teme koje su dio organizma društva, izmještaju iz samog subjekta stavljanjem u formu drame koju kazalište rabi, te se time omogućava imenovanje „neprijatelja“ i promatranje stvarnosti s potrebne distance. Ne želeći favorizirati određenu naciju kroz nacionalnu umjetnost, evidentno je da bi komediju **Matije Poljakovića** puno teže izvela ekipa kojoj je bunjevački govor stran. Matija se u komediji bavi univerzalnom temom ljubavi, ali ono što čini specifičnost komedije je bunjevački govor koji sobom prenosi i mentalitet Bunjevaca. Glumci amateri su do razine prepoznatljivosti ispoštovali veoma naznačenu karakterologiju likova u komediji. Jezikom kojim inače govore, postigli su autentičnost predstave. Ono što je veoma privlačno za glumce je zacijelo mogućnost postizanja katarze, jer za trenutak biti netko drugi a „sve što je ljudsko nije mi strano“ znači izraziti sebe na način koji je inače neobičan. Svim glumcima redatelj je značajki povjerio ulogu koji će na najbolji način moći tumačiti. Lik **Bolte** u tumačenju **Mirosljuba Milodanovića** poprimio je u odnosu na ranija izvođenja novi stil. On igra okretnog huncuta koji vedri i oblači cijelom situacijom. **Joso, Zvonimir Kujundžić** je zaljubljeni deran pomalo nespretan u odlukama i ostvarenjima. Lik **Ivana**, njihovog druga igra **Kalman Crnković**. Kratku, ali upečatljivu, uvjerljivo odigranu ulogu imao je **Marin Kopilović** koji je tumačio lik **Antuša**. **Ana Anastazija Klum** i **Mara Dušica Jurić** su dvije djevojke između kojih se cijela priča vrti. Snaš **Doma Ružica Šimić** i **Tona Zlata Lacić** snašinski su odigrale ulogu nana. Solidna scenografija **Josipa Kujundžića** oslikana na platnima koji prikazuju mjesto pojedine radnje omogućuje lako prenošenje i instaliranje prilikom gostovanja na drugim mjestima. Budući da komedija ima mogućnost anticipiranja principa dobrovoljnosti čiji su nosioci ljudi dobre volje, ovakve predstave pozitivno utječu na ljude koji je gledaju.

Nela Skenderović

Imenik rocka

The „Dire Straits“ – zahvaljujući jednom vrsnom singlu („Sultans Of Swire“) jednom odličnom LP-u, „Brothers In Arms“, grupa predvođena sjajnim (ali malo samodopadnim) pevačem, kontrabassom i (pre svega izvrsnim) gitaristom **Mark Knopflerom**, potpuno neobjašnjivo nepravedno i nezasluženo proglašava najkvalitetnijim rock – sastavom kasnih 70-ih i ranih 80-ih godina. Ovaj često prepoznatljiv sastav svoju je muzičku filozofiju bazirao na modifikaciji stila **J. J. Calea** i **Boba Dylana**, „električne faze“.

Probrana diskografija:

– „Brothers In Arms“ (1985)

Mark Knopfler – samostalno:

– „Local Hero“ (1983 – muzika za film)

– „Mark and Chat“ (1990 – sa **Chickensom**, jazz i country gitaristom)

„Fast“ Domino – crnputi američki pevač, pijanista, kompozitor i aranžer, učestvovao je sa **Stleyom**, **Jerry Lee Lewisa**, **Chuck Berryjem**, **„Little“ Richardom**, jedan od najvažnijih rock n rolla, koji je uvek snažno „vukao“ za sobom korijene kako svoje, tako i rock muzike iz celini, jazz, rhythm and blues i blues njegov rodni kraj – **New Orleansa**. **Roden** kao **Antoine Domino**, 26. februara, 1928. godine. Istinski dragulj je popularne muzike.

Probrana diskografija:

– „Fabulous Mr. D“ (1958)

– „Fats Plays Fats Domino“ (1959)

– „Fats Sings“ (1960)

– „Fats is Back“ (1968)

Donovan – najuspešniji evropski folk pevač na pojavu i rad **Boba Dylana**, obojica nadmašni škotski folk – trubadur, karikaturista i protestni pevač, rodio se kao **Philip John** 10. maja 1946. godine u **Glasgowu**. Imao je visoki umetnički kvalitet trajao je većina njegovih ranih osamdesetih, kada je naprasno prekinuo muzičku aktivnost, i s početkom se preselio na jednu omanju fanziju južnoj Francuskoj, gde i sada, krajem prošlog vijeka, živi.

Probrana diskografija:

– „Catch The Wind“ (1965)

– „What's Been Did“ (1965)

– „Fairytale“ (1965)

– „Sunshine Superman“ (1966)

– „Mellow Yellow“ (1967)

– „Wear Your Love Like Heaven“ (1967)

– „For Little Ones“ (1967)

– „In Concert“ (koncertni, 1968)

– „Hurdy Gurdy Man“ (1968)

– „Live In Japan“ (koncertni, 1970)

– „Donovan“ (1977)

– „Love Is Only Feeling“ (1981)

Robert Ti

Vaš književni leksikon

József Podolszki (Feketić, Bačka, 28. lipnja 1946. – Novi Sad, 11. rujna 1986.), pjesnik, novelist, dramski pisac, publicista, scenarist. Srednju tehničku školu završio je u Vršasu, a diplomirao je na Katedri za mađarski jezik i književnost na novosadskom sveučilištu. Od 1967. je suradnik nedeljnika „Képes Ifjuság” (Ilustrirana mladina), zatim dnevnika „Magyar Szó” (Mađarska riječ) te na kraju i član redakcije subotičkog tjednika „7 nap” (7 dana). Neko vrijeme je živio u Zadru.

Poezija Józsefa Podolszskog natopljena je snimnim društvenim impulsima, odiše amalgamom resignacije i neke čudne angažiranosti. U svojim novelama slika unutrašnju pušču, pušču intime, varirajući tako temu alinacije. U studijima obrađuje tokove suvremene vojvodanske mađarske književnosti te istražuje djela mađarskih i ruslavenkih književnih stvaralaca.

Za vrijeme svog prebivanja u Zadru napisao je zbirku „Mediterráni dalok” (Mediterranske pjesme). Prožima ih tjeskoba, mizantropa promišljanja i mjera, ali i osjećaj čovjek koji je izgubio tle ispod svojih nogu, ostao bez domovine. Posthumno objavljena zbirka **t** (Priječko) iskaz je pjesnika koji je svijetan svoje prerane smrti.

Djela: **Hinta** (Ljuljačka), pjesme, 1970.; **Gyű** (Sumnja), novele, 1970.; **Koponya-vadás** (Fraktura lubanje), pjesme, 1974.; **Kisvárt** (Zaobilaznica), novele, te radio drama, 1972.; kao zbirka prepredenih priča **Csacsi menyegzője** (Svadba brbljivog putnika). Dobitnik je Šinkove književne nagrade. Prevođen je na hrvatski i srpski jezik.

Fedra

*Strune unutrašnjeg glasovira
bezglasno trepere napjev
osujećen
nema pomoći ni od bacha ni od
sebastijana
ni od mikisa teodorakisa
Fedra
ležak je zrak ovdje
demo s tobom*

Autobiografija

*Ukoljenice sve do desete
potom sam dobio stilo
onda mi poispadaše zubi
kad me ostavi dragana
al ne zbog propuha u ustima
ali se ni zadržala iz usta ne
gadam
kad legnem
ekam smrt u svoje vrijeme
arkoš lajoš odličan astaloš
radi po mjeri
te u Srbiji
u tome je tajna
prijevod: (b. b.)
priredio: (l. r.)*

Promocija „Tambure”

U Gradskoj knjižnici 23. veljače promovirana je knjiga **Dušana Brankova** „Tambura” (Definicija oblika, dimenzija i tehnologija izrade tambura vojvodanskog sistema), u izdanju „Prometeja” iz Novog Sada. Domaćin večeri **Milovan Miković** je nakon uvodne riječi predstavio goste iz Novog Sada i Subotice. **Nada Lenasi** govorila je o tome što se poduzima u republičkom Ministarstvu za prosvjetu na unapređivanju obrazovanja učenika koji uče svirati tamburu. Glazbena urednica RTV Novi Sad **Nada Petković** istakla je da je na radiju i TV rasprostranjeno muziciranje na tamburi. U razgovoru s autorom knjige navedeno je mnogo podataka o povijesti tambure i razvoju današnjeg kvartnog sustava. Dirigent Subotičkog tamburaškog orkestra **Zoran Mulić**, kako je rekao, se zalaže svojim desetogodišnjim radom s tamburaškim orkestrima da ona postane priznata ravnopravno s drugim instrumentima, jer ona simfonijski zvuk može postići. Rekao je da s istim ciljem ali na drugom polju – gradnje tambure radi i autor **Dušan Brankov**. **Stipan Jaramazović** demonstrirao je na tamburama koje je Brankov osobno izradio neke njene mogućnosti. U uvodnom razgovoru s autorom Miković je rekao i slijedeće: „Budući su 1958. godine na Prvoj jugoslovenskoj konferenciji tamburaških stručnjaka u Novom Sadu dogovoreni i utvrđeni uslovi za jedinstvo tamburaških sistema, kada su definisani i prihvaćeni jedinstvena opšta partitura i jedinstveni nazivi tambura, Brankov kao autor knjige ukazujući na nedostatak sličnog dogovora graditelja ovog muzičkog instrumenta, zalaže se da se na sličan način postigne dogovor graditelja tambura kako bi se prekinulo sa nebrojenim promjenama njihovog oblika i dimenzija, što bi trebalo da rezultira definisanjem oblika i dimenzija tambure, čime bi se bez sumnje, učvrstila njena uloga i značaj u razvoju evropske muzike.” U ovome se ogleda najveći značaj ove knjige. Na kraju večeri STO je pod upravom Zorana Mulića izveo kraći program. Razgovor o knjizi upriličen je u okviru obilježavanja dvadesetogodišnjice rada STO-a.

Nela Skenderović

Krležijana

Plazma i magla

Čovjek je društveno biće i, razmišljajući o sebi, on razmišlja u okviru socijalno određenih koordinata. Malo je svijeta koji se umije objektivirati kao životna supstancija s jedne strane odvojeno od bilo kakve socijalne pukotine. Pod paradnim frakovima i dolama i sutanama živi zapravo jedna vrsta mjehurastog upljavka koji se nadunuo brže od trajanja jedne sunčane godine, od ničega, od plazme do kostura, a za četrdesetak istih takvih strjelohitrih sunčanih krugova, on će postati ono isto što je bio, plazma i magla. Treba gledati na svijet bez patetičnog scenarija kakav se javlja u dnevnoj štampi kada je riječ o ratovima, o pobjedama, o generalima, u jednu riječ, o politici. Najobičniji potez olovkom od trajnije je građe od svega što je u čovjeku mesnato.

Miroslav Krležu, 1943.

Filmoteka

Duboki nemir

„La Ceremonie” – Ceremonija; režija: **Claude Chabrol** – gl. uloge: **Isabelle Huppert, Sandrine Bonnaire, Jacqueline Bisset, Jean Pierre Cassel** – Francuska, 1995.

Veteran francuskog filma, jedan od velike trojke Novog Talasa, Claude Chabrol, predstavio se na prošlogodišnjem Venecijanskom festivalu filmom La Ceremonie. Film je dobio odlične kritike, a dve glavne glumice ex aequo Zlatnog Lava za glavnu žensku ulogu. Novo delo starog majstora stiglo je i u naše bioskope.

Rađen prema romanu Ruth Rendell A Judgement In Stone, „La Ceremonie” je u potpunosti Chabrolov film. To je psihološki triler koji, nasuprot uobičajenom trileru što gledaoca ispunjava strahom od neizvesnosti, gotovo pravolinijski prati put naoko normalnih ljudi u zločin. Glavna Chabrolova tema je nehumanost građanskog načina života i prateća izobličena etike i morala koja dovodi sama po sebi, bez sadejstva zle namere, do zločina kao normalnog, istinskog ispoljavanja ljudskosti. Ovaj užasni apsurd prožima gledaoca polako ali temeljno, ne ostavljajući ni jednu oblast života po strani od sumnji i preispitivanja, to jest potrebe da zaštiti samog sebe od sveprisutnog ludila.

Odlučujući za ovakvo dejstvo filma je Chabrolov stil snimanja. Već skoro 40 godina on razvija jedan originalan stil koji odiše lakoćom Renoira i napetošću Hitchcocka. Suprotno šemi sakriti-odložiti-otkriti Chabrol vodi otvorenu priču, ne obazirući se na odsustvo osećanja napetosti. Klimaks na kraju filma nije rezultat saznanja koje otklanja osećanje neizvesnosti, već razrešenje koje tek uvodi napetost i neizvesnost, ostavljajući ih gledaocu kad izađe iz bioskopa. Pažnju Chabrol održava sjajnim kontrapunktom suprotnosti građanskog sklada i ideala spram samo prividno uklopljene usamljene junakinje. Odbijajući šokove i nagle prelaze kao način građenja trilera Chabrol insistira na prethodnoj najavi svakog sledećeg događaja, pa ipak kraj u „La Ceremonie” ostavlja osećanje duboke uznemirenosti za koje Chabrol ne daje nikakvu nadu ili odgovor. Oni ostaju gledaocu.

Iako u La Ceremonie nema spektakularnih kadrova Chabrol je ipak majstor vizuelnog. Sve je kod njega rečeno jezikom slika. Njegova strogost u odstranjivanju svega što bi ometalo opisivanje procesa koji vodi u zločin može smetati vizuelnim sladokuscima, ali ona je strogo funkcionalne prirode sa osnovnim ciljem da pojača glavnu temu filma. Uspeh u tome daje strogosti puno opravdanje.

Vrhunska režija praćena vrhunskim i usklađenim radom stalne ekipe dala je i istinsko remek-delo. „La Ceremonie” je ne samo duboko uznemiravajući, nego i zabrinjavajuće svež i aktuelan film. Svakom ljubitelju filma on se nameće kao obavezan domaći zadatak.

Pera Marković

Iz sportske prošlosti Subotice

Sportsko društvo

„Achilles” (IV.)

Budući da nam jedan od sačuvanih arhivskih dokumenata otkriva da je poseban odbor „Achilles”-a, na sjednici održanoj na Paliću 16. rujna 1893. godine, raspravljao o obilježavanju desetogodišnjeg djelovanja Društva i donio zaključak da će se jubilarna proslava održati u siječnju i veljači 1894. godine natjecanjem u klizanju, a u svibnju u jedrenju i atletici, nema dileme da je „Achilles” počeo djelovati 1884. godine. To potvrđuje i ondašnji tisak, iz kojega čitamo da se te godine jedna grupa članova Sz.T.E.-a izdvojila na čelu s **Vermes Lajosom** i osnovala novo društvo „Achilles”, koji će postati značajan činitelj u organizaciji Paličkih natjecanja.

Novoosnovano Društvo je radilo paralelno rame uz rame sa Sz.T.E.-om. Natjecanja su se održavala uglavnom s jeseni, a sastojala su se uglavnom od biciklističkih i plivačkih disciplina, dok je atletika ovdje bila potisnuta u drugi plan. Inače, iako su dva bratska Društva posebno izdavala propozicije za natjecanje, ipak su natjecanja održavali zajednički. Čak i Vermes uvijek izvješćuje u tisku o zajedničkom natjecanju Sz.T.E.-a i „Achilles”-a.

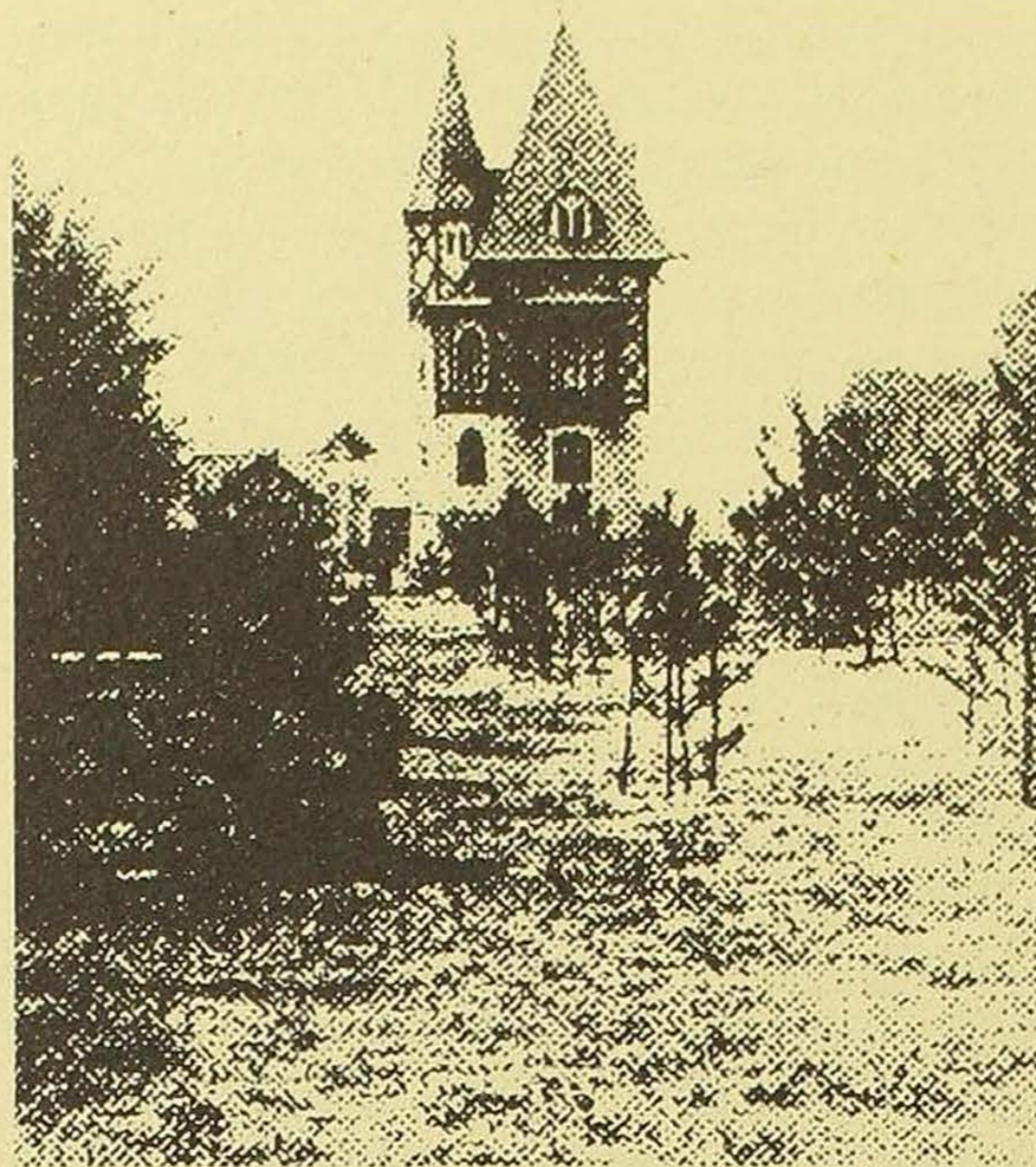
Na svestranom sportskom natjecanju, što ga je 2. kolovoza 1885. godine organizirao Sz.T.E. na Paliću, sudjelovali su prvi put i natjecatelji „Achilles”-a.

„Achilles” je 28. veljače 1886. godine priredio natjecanje u hodanju na relaciji Budapest – Gödöllő, na kojem prva tri mjesta osvajaju njegovi članovi. Iste godine Sz.T.E. priređuje jedno a „Achilles” dva natjecanja: 8. kolovoza i u listopadu.

Koncem 1886. godine čule su se veoma loše vijesti o Sz.T.E.-u. Šaputalo se o rasturanju i prestanku djelovanja Društva. Problemi su mogli biti dosta ozbiljni, jer

Društvo 1887. godine nije održalo svoje već ustaljeno natjecanje. Na mjesto Sz.T.E.-a uključio se „Achilles” s jednim natjecanjem organiziranim koncem listopada.

Iz ondašnjeg tiska saznajemo da je novoosnovano Društvo imalo već više od sto članova, a zvanično nije ni postojalo! Ustvari, „Achilles” je već djelovao i to od 1884., a od 1885. godine organizirao je svake godine

Vermesov „Achilleon” (Bagolyvár)
stanište natjecatelja

i natjecanja ali ne u duhu važećih zakonskih propisa. Znači, potpuno bezpravno – bez dozvole. Međutim, zvanično je osnovan tek 25. lipnja 1888. godine, odnosno onda je tek podnio molbu nadležnim organima za dobijanje dozvole za rad.

Zvanična osnivačka skupština Društva je bila održana 2. travnja 1888. godine. Predsjednik Društva je postao **Parcssetich Félix** stariji činovnik slobodnih nazora koji je na razinu javnog života izbio u vrijeme nagodbe (1867.).

Daklem, koliko iznose ove tradicionalne mjere i otkuda im nazivi?

Sve navedene mjere su vezane za fat odnosno četvorni **hvat**, donedavno često korišten i od strane administracije. Poreklo fata je njemačko (die Klafter) kada je sa širenjem njemačkog (austrijskog) gospodarstvenog utjecaja uveden i u ovim krajevima. Po svome je postanku prirodna mjera – **onoliko kolika se dužina može rukama „obuhvatiti” odnosno „kad se ispruže prsti na rukama, a ruke rastegnu u stranu”!** Prvotno je, dakle, bio dužna mjera i kao takav fat (madž. ol) iznosi 1,896 metara (u praksi svoden na 1,9 metara), što znači da četvorni fat, kao mjera za površinu, iznosi **3,5966 četvornih metara**. Danas se samo još kod starih Bunjevaca može sresti riječ **kloktor** (nedvojbeno nastala od njemačkog Klafter), kojom se označavaju dužni fati poglavito u trgovini.

Jutro (arhaično i **holt**, od madž. hold) je od navedenih mjera danas najčešće u uporabi (čak i u administraciji kao katastarsko jutro – kj.), ali se nadopunjuje ostalim dvjema mjerama. Porijeklo naziva je ovakvo: **onolika površina koliku muškarac može uzorati za jedan dan počevši od jutra**. To je stara antička mjera koja je kod Rimljana bila poznata kao juger. Suvremeni naziv je

Međutim, u sport se nije mnogo razumio. Malo ako nije zbog tog i izabran. Članovi uprave su: **Vermes Lajos**, podpredsjednik, ml. **Remmerer Mihály**, tajnik, **Bauer Adolf**, rizničar, barun **Vojnich Antal**, revizor, dr. **Reisner Lajos**, odvjetnik, dr. **Barta Antal**, liječnik, i **Nikola Matković**, tehnički rukovodilac. Među članovima upravnog odbora bili su još: **Đeno Dulić**, **Josip Potonski**, **Deák Lajos**, **Milassin Andor** i drugi.

Iz arhivskog dokumenta saznajemo da su članove Društva činili: članovi osnivači (**Parcssetich Félix** i **Vermes Lajos**), počasni članovi (**Vencel Lajos** i **Borbely György** sportski šampioni), potpomažući članovi (njih osamdesetpet) i redovni članovi (četdesetčetvorica). Kako vidimo većinu članstva čine potpomažući članovi, njih je Vermes okupio ne samo iz Subotice, nego i iz drugih mjesta (Apatin, Bačka Palanka, Sombor, Stara Moravica, Srbobran, Novi Sad, Senta...), zatim iz Budimpešte i Beograda. Na spisku potpomažućih članova Društva nalaze se i trojica Beogradana: **Dušan Popović**, činovnik, **Petar Trpkov**, trgovac, i **Konstantin Popović**, činovnik.

Većinu članstva činili su intelektualci različite nacionalne pripadnosti.

Što se pak tiče redovnih članova, svi su bili iz Subotice. Od njih četrdesetčetvorice, među njima je jedanaest činovnika, devet trgovaca, šest pravnika, tri veleposjednika, tri đaka, dva obrtnika, dva ljekarnika, dva liječnika, jedan građevinski inženjer, jedan veterinar i jedan novinar. Gro redovnih članova, odnosno sportaša, čine intelektualci iz imućnijeg sloja ljudi.

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

Zbog velikog broja grešaka, koji se iz subjektivnih i objektivnih razloga, potkraj prošlog broju „Žiga”, odlučili smo se ovaj tekst ponovno tiskati. Ujedno se ispričavamo našem stalnom suradniku **Anti Zomborčeviću**.

Uredništvo

Pravnički kutak

Jutro, motika i lanac

Premda je metarski sustav mjera u Madžarskoj uveden 01. siječnja 1876. godine kada je na pravnu snagu stupio zakonski članak XVIII. od 1874. godine (u Srbiji je ovaj sustav propisan Zakonom o merama od 1873. godine koji je primjenjivan od 1. siječnja 1880.), do danas su se kod bunjevačkih Hrvata održali tradicionalni načini računanja površine zemljišta - jutro, motika i lanac.

Danas „varoščani” poglavito znaju računati samo **hektare** (1000 četvornih metara) i **are** (100 četvornih metara), dok suvremeni „zemljodjelci” i dalje u svakodnevnicu uglavnom koriste tradicionalni mjerni sustav, iako je dijelu mladih salašara ovaj sustav ipak nedovoljno poznat. No, „indžiliri” (mjernici, geometri) u Subotici moraju dobro znati ove mjere ili će imati malo posla.

Svakako je zanimljivo da, za razliku od sjevernog dijela subotičkog atara u kojima žive Bunjevci (Tavankut) i Madžari (Kelebija) i gdje se ove mjere primjenjuju, u nekim južnim dijelovima atara gdje gotovo i nema Bunjevaca (Čantavir) ove stare mjere su van uporabe.

njemačkog porijekla – od morgen. Jedno jutro (ili katastarsko jutro) iznosi **1600 četvornih hvati** odnosno **5.754,5 četvornih metara**.

Lanac (madž. lánca) je mjera madžarskog porijekla. Naziv se dobio po tomu što je prvotno korišten kao mjera za dužinu, pa je poslije taj naziv prenesen i za mjerenje **površine zemlje koja je prvotno odmjerena lancem**. U raznim krajevima i dobima korištena različita veličina lanaca, a u subotičkom ataru vazda je ostao veličine **7.190 metara četvornih**, što iznosi **2.000 četvornih hvati**.

Motika (madž. kapa) je kao mjera vezana za one tipove zemljišta i kultura koje zahtijevaju okopavanje motikom (vinograd, kukuruž...). Korjen mjere se nalazi u narednome: **motika zemlje zahvata onoliko zemlje koliko jedan muškarac može motikom okopati za jedan dan**. U raznih naroda, predela i kultura važile su razne veličine motika, ali je u subotičkom ataru uvijek iznosila **719 četvornih metara, odnosno 200 kvadratnih hvati**.

Dakle:

1 jutro = 8 motika;

1 lanac = 10 motika;

1 lanac = 1 jutro i 2 motike.

Opasnosti i zaštita zdravlja u poljoprivredi (VI.) Opasnosti od mehaničkih povreda

Prećana upotreba mehanizacije olakšava proizvođačima i omogućava postizanje ekonomičnije proizvodnje, ali istovremeno raste i opasnost po zdravlje, kako za vrijeme radne i životne sredine (prašina, benzin), tako i direktnim povećanjem mehaničkih povreda, nekih oboljenja, pa i izravnih smrti. Poljoprivrednici, a pogotovo mladi, u toku rada u ratarstvu i povrtarstvu često su pod većim ili manjim udarom opasnosti: i uplivom buke mašine, a u sezonskim radovima su izloženi jačim nepovoljnim radovima (niske temperature, kiša, oluja, visoke temperature), dakle fizičkim i duševnim opterećenjima. Opasnosti dolaze i u drugim granama poljoprivredne proizvodnje, pogotovo u korištenju sredstava za zaštitu bilja i đubriva.

Najčešći uzročnici mehaničkih povreda i ozljeda su: nedovoljna obučanost i osposobljenost radnika, odnosno poljoprivrednika koji koriste mehanizaciju, zatim neispravnost mašina, nezadovoljavajuće zdravstveno stanje radnika, alkoholizam i neke druge stvari negativnosti.

Opasnost od traktora i drugih samohodnih mašina u poljoprivrednom društvu veliku opasnost po zdravlje mogu da izazovu radne mašine i priremi električni i benzinski pogon, a i manje opasne mašine mogu biti opasne po zdravlje. Opasnost se sa manjim mašinama su i najčešće. Pravilo je pravilo da sve mašine i oprema koja se koristi u mehanizaciji, počev od traktora i kombajna, moraju biti ispravne, a korišćenici stručno osposobljeni, zdravi i neopijenjeni alkoholom. Bezbednost na radu sa mehanizacijom i zaštita zdravlja moguća je pod uslovima sledećih uslova:

1. Mašine i uređaji za vožnju, a posebno traktori, potpuno ispravni,
2. Mašina je uređaj za upravljanje ispravan,
3. Mašina su električni uređaji i sva svetla i signali ispravni.

4. Pravilno, sem ovih najvažnijih uslova i društveni uslovi moraju da budu ispunjeni. Nužna je zaštita od drugih mašina i opreme, a to znači opasnost od svakog rada i operacije u poljoprivredi koja se izvrši pregled mehanizacije, a neizvjesni otklone popravkom.

5. Opasno je traktor u pokretu, opasno je korišćenje mašina (plug, sejačica, prskačica) i je opasno stajanje na poluzi za pripremanje ukoliko je traktor ili priključena mašina u radu.

(nastavak u sledećem broju)

Mr. Ivan Rudinski

Pijačni barometar

jaja: 0,4-0,5 din/kom; krumpir: 1,5-2 din/kg; šargarepa: 1-2 din; mak: 6 din/litra; jabuke: 1-3,5 din/kg; kupus: 1 din/kg; mladi luk: 2 din/svežanj; rotkve: 3 din/svežanj; peršun: 2 din/svežanj; rajčica: 22 din/kg; pastrmka: 25 din/kg; pilići: 15 din/kg; grožđe: 3 din/kg; narandže: 4,5-6 din/kg; mladi sir: 10 din/kg; pavlaka: 2,5 din/kg.

Navratite u poljoprivrednu apoteku

„AGROSU“

Stari Žednik, Žarka Zrenjanina 11

Telefon: 787-043

Tornjoš, Maršala Tita 31

Telefon: 841-006

Za svakog ponešto,

a za zemljoradnike najviše.

Nudimo Vam kvalitetnu semensku

robu, sredstva za zaštitu bilja,

stočnu hranu –

koncentrate i premikse od

„Veterinarskog zavoda“ Subotica,

mineralna đubriva, alatke,

kućnu hemiju i još mnogo

štošta drugog.

Pripreme za ispit

Učimo matematiku

Dok Ministarstvo prosvete glasno razmišlja kako da probleme kvalifikacionih ispita prebaci na škole, budućim srednjoškolcima postaje da se marljivo pripremaju za testiranje. Mi im se u tome pridružujemo. U narednih osam brojeva „Žiga“ objavićemo 16 tipičnih zadataka po izboru „Škole plus“.

1.) Napiši u produžetku izraz koji predstavlja:

- broj za $\frac{1}{3}$ veći od broja a
- proizvod polovina brojeva a i b
- kvadratni koren iz zbira brojeva a i b

2.) Izračunati vrednost izraza za

$$x = -2$$

$$y = 0$$

$$z = -3$$

$$a) 2x^2y - z^3$$

$$b) 2x^2(y - z)^3$$

$$c) 2(x^2y - z^3)$$

$$d) (2x)^2(y - z)^3$$

(rešenja u sledećem broju)

Žackalo iz „Poljoprivrednika“ za poljoprivrednike

Pesma

– Meni je nešto sve jasnije što se peva ono: Krca, krca nova kola...

– A zašto se tako peva?

– Pa, zato što su nam kola pretovarena cenama, pričama, obećanjima...

Nosioci

– Jesi li čuo da će zadruga da bude nosilac poljoprivredne proizvodnje?

– Ma, ja u to ne verujem. Naši zadrugari mogu da nose samo ono što im staje u džep!

Agrarizmi

– Od njegovog agrarnog stava zemljoradnike boli glava.

– Kada se poljoprivredni ministar dotakne agrarnih tema, seljaka uhvati trema.

– Ministri su se dogovorili u lovu kako da od seljaka uzmu lovu.

– Ako planiranu setvu ne obavimo u njivama, učinićemo to u izveštajima.

(na. vi.)

Samoniklo jestivo bilje

ČIČAK – *Arctium lappa* L.

Čičak je svakom poznata ruderalna biljka, raširena po svim našim krajevima. Raste po poljima, uz puteve, naselja, plotove, nasipe i obale reka od nizije do brdskih predela. Kao povrće plantažno se uzgaja u Japanu, a i u nekim drugim zemljama.

Za jelo mogu služiti mladi, mekani i mesnati proletnji izdanci i listovi s peteljka, sakupljeni u martu i aprilu, prvih dana nakon što izbiju iz zemlje. Biljka brzo raste, pa uskoro postaje gorka i nejediva. Mladi nadzemni delovi ponovo teraju u jesen.

Mlade, sočne stabljike i peteljke lista ljušte se i uživaju sirove u obliku salate, ili se kuvaju i pripremaju kao špargla. U nekim zemljama jede se oljušten i skuvan koren, u kojem ima do 45 % inulina. Isprženi koren se može upotrebljavati kao zamena za kafu, slično korenu cikorije, a osušen i samleven može se dodavati brašnu za hleb. Od korena se mogu pripremati i supe, a može se i sušiti za zimu ili konzervirati mariniranjem. Koren treba iskupati u jesen prve godine, pre nego što odrveni, jer tada je najhranljiviji. Amerikanci jedu još i prokuvane i ušćerene biljke.

Recept: Supa od čička

Potrebno je: 300 grama čičkovog lišća s peteljka, 200 grama krompira, 40 grama pirinča, 40 grama ulja, 80 grama crnog luka, so, biber, aleva paprika.

U litru vode kuvati pirinač i očišćen i iseckan krompir. Posebno izdinstati na ulju iseckan crni luk, dodati sitno iseckano lišće i peteljke čička i malo vode, pa uz mešanje pirjati da omekša. Zatim naliti vodu sa krompirom i pirinčom, sve po ukusu začiniti solju, biberom i alevom paprikom, pustiti da provri, a zatim isključiti ringlu i ostaviti da poklopljena supa stoji još 10 do 15 minuta.

Pripremio: Dragan Vidaković

Za ribiče

Ribolovačka strast

Veli nam latinska izreka: „Gens una sumus!” što će reći budimo jedan rod, jednostavna zajednica (geslo šahovske Olimpijade), koja valjda ni jednoj mnogobrojnoj grupi ljudi, objedinjenih u nekoj čežnji, sklonosti, strasti, ne priliči tako kao sportskim ribičima.

Kada se dvojica ovakvih istomišljenika sretnu nezaobilazna tema razgovora im je riba i ribolov. Puno puta se pri sklapanju novog poznanstva teško otapa led zbližavanja i sticanja međusobnog povjerenja, sve do onog trenutka dok sugovornici ne otkriju da su jednaki u istoj strasti – u ribolovu. U poslovnom vijeku više puta mi se desilo da sam teško iznalazio mogućnost zbližavanja radi ostvarivanja neke poslovne zamisli, ali čim sam sa sugovornikom otkrio da se bavi ribolovom, lakše smo uspostavili poslovni odnos i često ostvarivali naizgled neostvarivu zamisao. To je samo potvrda naprijed izrečenog gesla.

S ribolovom je tako: tko u njega ozbiljno „zarize” pa se njime, da budem oštar, još i „zarazi” tog je skoro nemoguće od njega odvratiti. Činjenica je da se čak i neki narkomani mogu izliječiti, ali još nisam čuo da je

neko strastvenog ribiča nagovorio da odstane od ribolova. Tko se ne bavi ribolovom teško će razumijeti nestrpljivost iščekivanja odlaska na vodu, kamo se često stiže noću po mraku ili se tamo prenoći, kako odjednom nestrpljenje prede u smirenost, zatim u zadovoljstvo sjedinjenja s prirodom. A ovo zadovoljstvo dostiže vrhunac pri izlasku sunca. Ribičima je bezbroj puta potvrđena istinitost tvrdnje glasovitog srednjevijekovnog arapskog pjesnika Hafiza: „Sunce uvijek izlazi na istoku, ali je ono uvijek drukčije!” Čim ribič pribor spusti u vodu zna da je tada počeo doživljavati draž ribolova – neizvjesnost. Tada nastaje vrijeme usredsređenosti na štapove i vodu i tada padaju u zaborav sve životne brige, tu se briše razmišljanje o nepravednom šefu, maloj plaći, niskom životnom standardu i sličnim nevoljama koje zagorčavaju život čovjeku.

Nema pravila kada će, gdje i koja riba „raditi”. Iako je neznani broj ribiča ispričao ili napisao svoja iskustva, a i sam ribič posjeduje vlastito, nikada se ne zna kako će proći toga dana. Na to da riba „grize” utječe veliki broj činitelja: položaj sunca i mjeseca, koje je doba dana, toplota i bistrina vode, vodostaj na rijekama, koji i kako puše vjetar, plima i oseka na moru, količina kisika u stajaćim vodama i sve moguće kombinacije nabrojanog. Kad se sve podudari stvoren je idealan uvjet, ali i onda se dogodi da je ribič bez ili sa slabim uspjehom. Nama nepoznati zakoni upravljaju nagonom riba kada će i koju hranu uzimati. Po ovome se da zaključiti da je jedino pravilo ribolova da pravila nema!

Da se budući ribiči ne obeshrabre i neka znadu: u ribolovu ipak presudnu ulogu ima

znanje, oprema i umijeće da se iskoriste njegove mogućnosti i odabir mamca koje će se tog dana (u)loviti željena riba.

I ribolov može biti čest uzročnik bračnog nesuglasica, čak i razvoda braka, zbog nemogućnosti supružnika da drugog privuče kao ovisnika ove strasti. Jedan moj prijatelj i sudionik u ribolovu spremajući se za zasnivanje braka budućoj supruzi je uvijek rekao: kada je u pitanju ribolov ona ne može imati nikakvih primjedbi – a poslije togodišnja godina zajedništva i nema ih! Razumije se da ni suprugama ribiča nije lako trpjeti ovisnost, jer ostaju same čim suprug odroboilov. A vrijeme za ribolov je uvijek kada on ima slobodnog vremena, a napose je to vikendom. Strastveni ribič u ribolovu koje se može trpjeti samo isto takvog ribiča. Dijete tek od onog uzrasta kada može sam biti tih i da samo nužno priča. Zato ribič nerado vodi sobom na izlet i u ribolov članove obitelji neribiče, jer u njihovom prisustvu koje vode nema ribolova, a može se desiti da i toga dana riba „radi”, da drugi ribiči imaju dobar uspjeh. Skakutanje djece na obali, glasno pričanje, glasno uključeni radio prijemi, diranje pribora, udaranje prutom po vodi slični ribički „grijesi” ne mogu se dozvoliti – ni svom omiljenom djetetu.

Recept: Štuka u vrhnju:

Meso štuke je dosta suho, a to se ispraviti na slijedeći način: očišćenu štu posoliti, izrezati na kriške širine dva prsta, uvaljati ih u brašno i staviti na vrelo ulje. Pečeno meso izvaditi i staviti u drugu posudu, zaliti s dosta vrhnja i pirjati deset minuta.

Alojzije Stantić

Pčelarstvo

Podnica otkriva stanje

Ako se na podnici nađu 200 do 300 uginulih pčela i sitni djelići voštanih poklopaca, znak je da su pčele dobro zimovale.

Tijekom zime uginule pčele i mrvičice voska s oktopljenog saća padaju na podnicu. Budući je podnica najvažniji dio košnice, treba je obavezno očistiti.

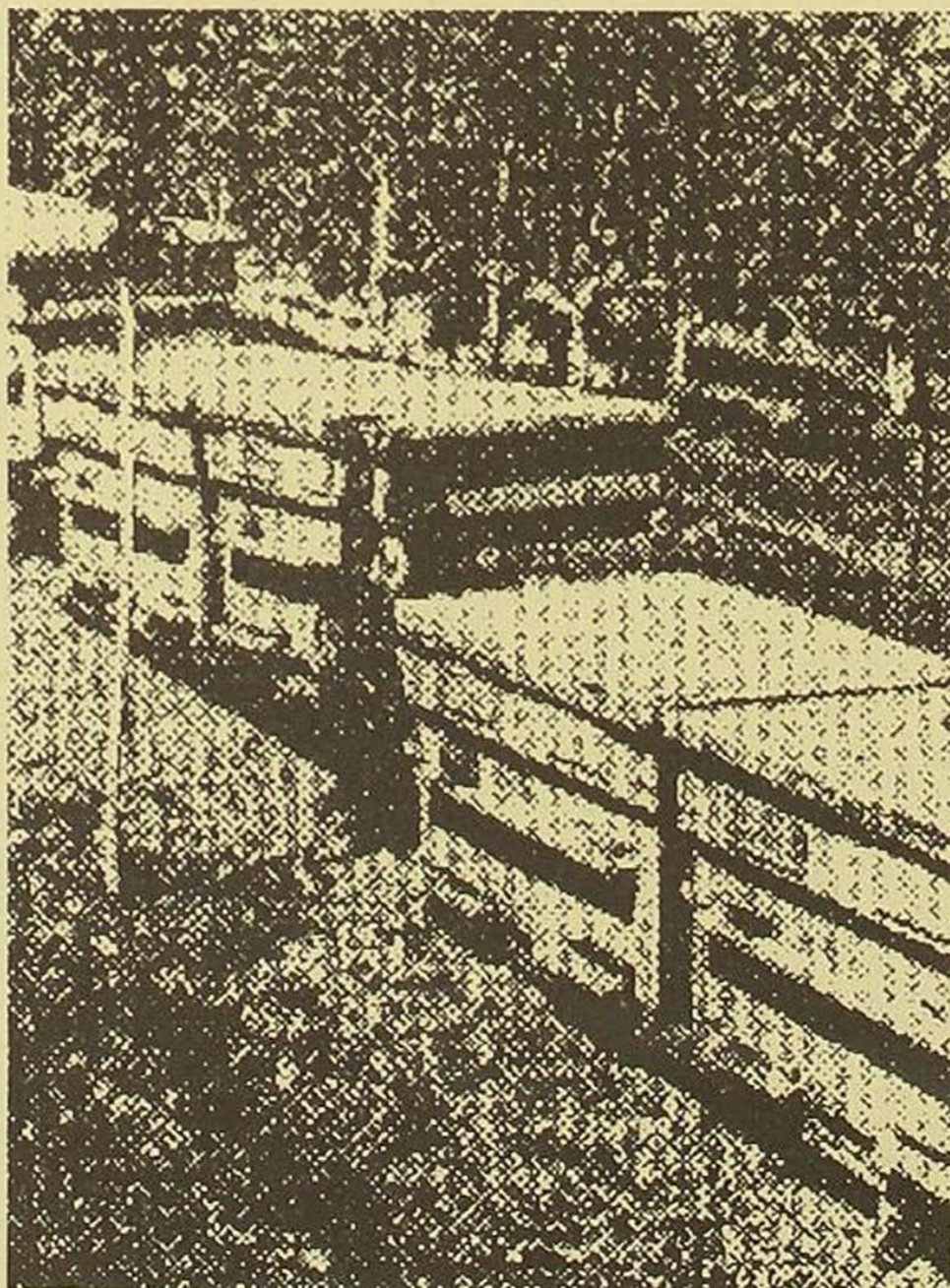
Tom prilikom treba obratiti pažnju na ono što se nalazi na njoj. Time se otkriva stanje pčelinje zajednice, te spoznaje što se u njoj zbivalo tijekom zime. Ako se na podnici nađe 200 do 300 uginulih pčela i sitnih mrvica voštanih poklopaca, stanje je uglavnom dobro. Međutim, nije takav slučaj u svakom pčelinjaku. Oni pčelari koji pri prvom pregledu na podnici nađu 400, 500 i više uginulih pčela, znak je da su im zajednice loše zimovale. Razloga ima više. Najčešće je to što su pčele patile od žedi, vlage, hladnoće ili bolesti.

Uginuli mladi trutovi na podnici upozoravaju pčelare na to da je u košnici nesparena matica ili trutuša. Mrlje kestenaste boje po okvirima i zidovima, znače da su pčele imale proljev. Uginule pčele s naduvanim stomacima u gomilicama ukazuju na pojavu nozemoze (proljeva).

Oveći komadi voska, zdrobljeno saće i crna zrnca, dokaz su da se u košnicu uvukao miš. Ako u nekoj košnici ima dosta meda s

izdrobljenim saćem a nema pčela, znak je da je rovčica uništila pčele. Zrnca ušećeranog meda beličasto-žučkaste boje ukazuju da se med u saću ušećerio i da su pčele tijekom zime patile od žedi.

Iskustvo pokazuje da je podnicu najbolje

očistiti oštrom malom metlicom i specijalnom malom lopaticom ili pak molerskom špaklom. Otpatke ne treba bacati oko košnice već ih treba spaliti, jer uginule pčele i drugi otpaci mogu sadržati uzročnike bolesti. Nakon čišćenja pčelinje gnijezdo treba dobro utoplit.

Ante Zomborčević

Ovo (možda) niste znali

Sastav životinjskog svijeta kraljevnjaci čine: ribe 56%; ptice 18%; gmazovi 1% (gušteri, kornjače, krokodili, zmije...); sisavci 9%; vodozemci (žabe, daždevnjaci...) 5%.

U blizini mjesta Woods Harbour u Irskoj nadi lani je udicom ulovljena plava ajkula duljine 1,37 m i teška 29,48 kg. U ovom području nema ničega neobičnog. Ali, na ajkuli je pronađena oznaka da je prvi puta ulovljena u vodi kraj južnog dijela Irske. Od tada je prošlo 369 dana ova ajkula lutala Atlantikom duž zračnoj liniji, od mjesta ulova, prešla je 4.345 km, a za to vrijeme je udvostručila svoju težinu! – piše „Fisch und Fang”.

U Keniji i Zairu u arheološkim iskopinama pronađeni su tragovi života pračovjeka od prije oko 50.000 godina s velikom količinom ribljih kostiju, što dokazuje da i tada riba bila omiljeno jelo.

Priredio: Alojzije Stantić

MIKI
samostalna
vodoinstalaterska radnja

Primamo sve radove na vodovodnim instalacijama kao i održavanje istih... po zahtjevu stranke od 8,00-16,00 časova

da sve teče kako treba

Šarčević Miroslav
vodoinstalater

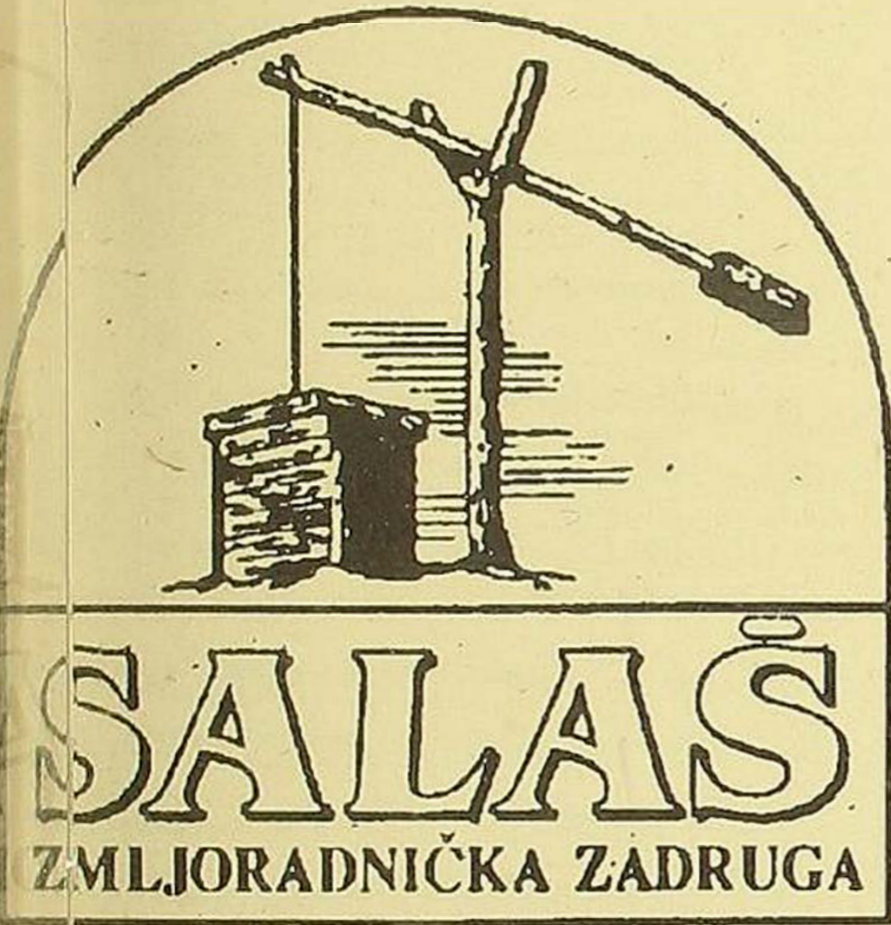
kancelarija:
Tel: 024/ 31-598
Matka Vukovića
24000 Subotica

Arizmi

- biti SVE jednako je kao i biti NIŠTA.
- laži političari mijenjaju boju svojeg
- od crvene ka zelenoj.
- odsvijest se ne može kontrolirati.
- galerija likova naše stvarnosti – „crnim
- erija” je okićena.
- najjeziviji duh je – „duh vremena” u
- živimo.
- spijeh progresivnih ideja ovisan je od
- ene udruge: UMA i RAZUMA.
- najboljniji pad je pad s „vrijednosne
- stve”.
- agamo za „Ahilovim petama” – um-
- sto a usavršavamo „Parisovu strijelu”.
- ovječe božji – ne budi gusan; jer kad
- s h a j u – bit' ćeš im gnusan. – „Sva
- Proučavanja vrše Ćorcima”
- Tav „rat” ne treba našim Momcima
- Zlopajmo sjekire i čuvajmo zdravlje
- Btimo složni k'o zajednice mravlje.

Željko Skenderović

Obavijest

Dinarsko-recitatorska sekcija HKC „Bunvačko kolo” ovim putem poziva sve zainteresirane ljubitelje glume, bez obzira na starost, da se jave radi dogovora oko održavanja sudjelovanja u radu ove sekcije u prostorije Centra, Preradovićeve 4, ili na telef. 26-621 u prijepodnevnim satima.

Iz života naših predaka

Disnotor – Prelo (V.)

Naša izreka: „Kad čeljad nisu bisna ni kuća nije tisna!” i ovom je prilikom potvrđena, jer čim se cila obitelj skupila kuća je bila puna čeljadi, a zato što su se zajedno svi dobro osiđali, izminjali novosti što su udomljenu dicitu okupili s brojnim potomstvom. Ovaka okupljanja su bila najviše dvared godišnje: za prelo i proštenje, a zato što su bila na ritko uvik su prošla u dobrom raspoloženju, a svakodnevnne brige i nevolje, ako i' je i bilo, za ovo vrime su zaboravljene.

Nisam klapio, pamtim... Svanila je nedilja, jutro vedro i brez vitra. Niko nije moro uranit, a jutarnji poslovi oko josaga friško su vršeni. Reduša je nastavila čorbu, zakuvala tisto sa salom i zdilu iznela u snig, a na astal je donet ručak: ladno disnotorsko (divenica, krvavica, pečenica, žmare) da se proba kako pasira s ladnim fankom. A to se tako da uparit da čak i sit mož ist.

Jedni su oma ujutru očli na prvu misu, da bi drugi stigli na veliku pivanu misu. Za to vrime žene su polagano pripravljalje bućur i pakovale ga u cvilik, a majka je ćerima i snajama spremala, u ne baš male kotarce, disnotorsku milošću: po jedan par al baš veliki divenica (onaku koja je bila smotana u krug u slamskom košaru), krvavica, žmara, sala i ladni fanaka – da svojim ukućanima odnesu disnotorskog koštanja.

Dobrim prid užnu čeljad je bila oko astala, nazdravljali su jedni drugima, a volja za ilom njim je otvorena pridilom: iz čorbe kuvanim peršinom, šargaripom, celerom i sitnežom od morkana. (Za ovu zgodu majka su zaklali nekoliko morkana – bilo i' je viška.)

Posli molitve unete su zdile sa friškom čorbom od morkana, koja se ila samo u svečanim prilikama, a od te bolje čorbe ne mož bit. Posli čorbe je doneto kuvano meso sa sosom od višanja, paprikaš svinjski i od pileža, sa debelim rizancima obogaćenim skorupom. Zatim je posluženo pečeno živinsko i svinjsko meso, s kiselim krastavcima, paprikom i duncom od višanja i zerdelija. Čini se da se pečenica najbolje slagala s duncom. Kiflice sa salom i punjene pekmezom su na kraju bile prava zimsko-disnotorska poslastica. Pila se voda i vino, a tog je bilo baš dosta.

Kad smo od užne malo odanili majka je unela prelo. Niko nije znao šta je majka spremila, pa smo zato svi bili radoznali za dilenje darova. Svaka udomljena ženska je dobila po maramu na glavu i maramicu u kojoj je štogod šuškalo; muškarci su dobili po pošu i maramicu, a dida cveter na zakopčavanje i veliku crvenu tilorsku maramicu, sa bilim plašama, kake su stariji ljudi liti nosili zakljukane u široke bile gaće. Većoj dicit je darivana maramica, u koju je bila svezana desetodinarka i po jedna pomorandža. Niko od stariji nije tio (smio) odmotat maramicu da vidi šta je u njoj, već su je brže-bolje šušnili u džep od keceljca ili čakšira. Onda sam ko dite prvi put vidio i naučio kaka je radost dilenje darova – onom ko prima al i onom ko daje.

Uz veliko zafaljivanje majki i didi, sa željama iskazanim lipim ričima, da nam svima Bog podari zdravlje, a to se ljudi najčešće zaželili jedni drugima i poručivanjem ko koga sve da pozdravi, počo je rastanak. (Kadgod su ljudi jedni druge pozdravljali porukama: „Pozdravio te je taj i taj... i to samo one koji su njim prirasli srcu, a onaj kome je pozdrav uručen bio je tim obradovan, bilo mu je milo da je komegod drag.)

Na rastanku su veća dica majku i didu poljubili u ruku, dida i' je darivo sa dvodinarkom („malo na šećer”), ogrnili smo opaklije, bačo su ošinili Betu i Vidru, i uz brezbroy povika „Zbogom, zbogom...”, popraćenim lavežom kerova, dobrim sonikom smo očli na naš salaš. Vrime je bilo sunačano, brez vitra, snig je malo odvugo (1.), pa je sankanje bilo ko izmišljeno.

Ovaki obiteljski susreti su svima srićom napunili dušu, pa se to posli brezbroy puta doživljavalo; o tom se dugo pripovidilo, a svakom je ostalo štogod nezaboravno i toliko lipo da je to ričima teško opisat. To je jedna od veliki životni vridnosti koju, nažalost, tušta nji ne pozna.

Ditinjstvo čovika je bilo tim srićnije čim je više tog sačuvano u glavi za poznije godine, kad se to nanovo nebrojeno puta doživljava. A upravo disnotor kojeg sam opisao, nisam ga klapio već doživio, lipčeg ne bi mogo ni izmislit – bilo je sve to ko na filmu: nezaboravno!

Manje poznate riči:

(1.) odvugo = stanje kad se snig i led počmu topit.

Alojzije Stantić

Organizujemo nastavu iz: matematike, stranih jezika, fizike, mehanike, elektrotehnike, maternjeg jezika, poseban program iz metoda učenja i pripremu budućih srednjoškolaca za kvalifikacioni ispit za upis u srednju školu.

Stručnost i pedagoško iskustvo naših nastavnika vode vaše znanje do željenih ciljeva.

U okviru Škole plus vršimo obuku budućih vozača. Vi treba samo das nas potražite, sve ostalo je naša briga.

Informacije i prijava kandidata radnim danom od 11 – 16 časova u prostorijama Škole plus, Štrosmajerova br. 3

(ispod Muzičke škole) ili na telefon 37-316 u večernjim časovima.

ŠKOLA
PLUS

Očžano Veliko prelo u Zagrebu

Najipčča prelja iz Šibenika

U subotu, 10. veljače 1996. u organizaciji Zvičajnog kluba studenata bačkih župal „Kolo mladeži”, te suorganizatora Matice iseljenika i Studentskog društva održano je u Zagrebu Veliko bunjevačko prelo '96. Htjelo se tako još jednom pokazati da je „naša grana mala, ali fina”.

U programu su nastupili studentski zbor „Svetus Maria Theresiapollis” pod ravnanjem Alena Kopunović – Legetin, grupa tamburaša na čelu sa Zlatkom Skenderović, tamburaški ansabml „Hajo” iz Suboti-

ce, te slavonski tamburaški sastav „Trenk”, veliki prijatelji bačkih studenata. Tekst ovogodišnje preljske pjesme napisao je predsjednik Organizacijskog odbora ovogodišnjeg prela, Tomislav Jegić, a uglazbio ju je Alen Kopunović – Legetin.

U okviru najveselije večeri, publika na prelu (njih 400-500), izabrala je i najljepšu prelju. Najljepšom djevojkom u narodnoj nošnji proglašena je Ana Grubić iz Šibenika. Osvojila je nagradu pet dana hodočasničkog pohoda Rimu. Nagradu je dodijelio don Josip Stanić – salezijanac, veliki dobrotvor bačkih studenata. Prvom pratiljom proglašena je Sandra Tot – Kaša iz Subotice. Sandri se „osmijehnulo” sedmodnevno lje-

tovanje za dvije osobe. Prvu pratilju darovao je Atlas – turs iz Zagreba. Drugom pratiljom izabrana je također Subotičanka, Sandra Gregorčić. Kao nagradu, Sandra je dobila povratnu kartu na relaciji Zagreb – Subotica. Nagrada stručnog žirija (materijal za kostim haljinu) pripala je Jadranki Dulić, studentici iz Subotice. Sve prelje u narodnu nošnju obukla je Jelena Piuković.

Kakvo je raspoloženje vladalo na Prelu zaključite i sami kad je veselje potrajalo do kasno u noć. Želja je svih nas da ovaj naš narodni običaj još dugo živi „svu 'di smo mi”, a našim nagrađenim preljamu želimo da se što bolje provedu na svojim putovanjima.

Marinko Stantić

Pretplatite se na „Žig“!

Cijenjeni čitatelji, ukoliko želite list redovito dobijati na Vašu kućnu adresu molimo Vas pretplatite se na „Žig“. Tako ćete ujedno pripomoći njegovom daljnjem izlaženju. Cijena godišnje pretplate je 50, a polugodišnje 25 dinara za Jugoslaviju, a za inozemstvo protuvrijednost godišnje iznosi 50 DEM. Pretplatiti se možete na žiro-račun HKC „Bunjevačko kolo“ broj 46600-678-7-3551 s naznakom „za Žig“, ili u prostorijama Uredništva, Preradovićeveva 4. Molimo Vas, uz pretplatu naznačite i Vašu adresu.

VREMENA SE NE MENJAJU!

Prije nego što se odlučite na pretplatu pročitajte pažljivo tekst „Iz starog tiska“.

Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 1
telefon: (danonoćno): 024/51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška“) telefon (danonoćno): 024/762-024
- Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea“), telefon: 024/752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16

Iz starog tiska

Našim čitaocima

Nećemo da pozivamo sve naše čitaoce da se pridplate na Bunjevačko Žackalo. Ali umisto toga molimo svakog čitaoca da priporuči svakom da ga kupi. Šta znači kupiti Žackalo? To znači svakih petnaest dana kupiti manje jedan špricer, ili popušiti manje četiri drine. Kome ne dotiče ni na špricer ni na Drinu, taj neka list pozajmi od koga. Ta znamo mi izdati novce za mnogo nepotrebne i nekorisne stvari. Pokažimo našim neprijateljima da i u ovim teškim vremenima znamo da se i nasmijemo. Jer ko se smije zna i u najtežim vremenima, taj se ne treba bojat budućnosti.

A mi se znamo smijati.

(„Bunjevačko Žackalo“, 19. travanj 1940.)

PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I UNUTRAŠNJU TRGOVINU d.o.o.

Trg Oktobarske revolucije 37
SUBOTICA

Telefon: (024) 25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
23-537 magazin
Telefax: (024) 26-719

Nova kafana u gradu – „DUKAT-I“

Obaveštavamo cenjene goste da se u prostorijama HKC „Bunjevačkog kola“ otvara kafana „DUKAT-I“ („Elza – commerce“), koja počinje sa radom u četvrtak, 14. marta 1996. godine. „DUKAT-I“ će raditi svakog dana od 10 do 24 sata.

Na jelovniku će biti zastupljena jela od slatkovodnih riba: riblji čvarci, riblji paprikaš, riblja čorba i drugi specijaliteti. Pored toga, na jelovniku će se naći internacionalna kuhinja i specijaliteti kao „cordon blue“, „imperial šnicle“ itd., a biće zastupljena i vojvođansko-mađarska kuhinja. Gosti će na raspolaganju imati i bogati izbor pića, a u kafani će se moći organizovati rođendani, banketi, svadbe i druge prigodne svečanosti. Kapacitet objekta je 300 mesta. Bliže informacije možete dobiti na telefon: 30-136

Bunjevačka narodna pripovitka

Baba privarila vraga

Baba se misli: e, sad virujem da si se skontračila s vragom. Vadi dukate, al' ne meće na bilugu već baci u džep na vračari-nom keceljcu.

– No, sad već kaži.

I kaže vračara: vrag će se okanit babe, ako ga ona nadmudri. Dosta je i samo jedared.

– A di ćemo se nadmudrivat?

– Di bi na drugom mistu već na dolu – upita nju vračara. – Znae i vi da se tamo sigraje vile i da je tamo vršaj svakaki' duova i čuda i strašila.

Poranila baba za rose, pa kad je udarila dolom, a u ritu ima šta i vidit: uspentro se čak pod kuninu, zagrlilo trsku pa se na njoj žuža vrag.

– Ti i to možeš? – baba njemu misto Faljen Isus.

– Ha, baba, možem se ja i uvuć u struk trske, pa da mi ni zimi nije ladno.

Baba njemu pokaže šipak:

– Laži ti to onim ko ne viruje u Boga.

– Ne viruješ mi?

– Već sam kazala, a da ideš u crkvu, znavo bi da ni popo ne pridiči dvaput.

Vrag poskoči ko da će kolo iskvrcavat papkima zacipio trsku i provuko se u nju k' vitar, pa je baba samo čula kako je iznutri pljunio, a trska zarasla ko rana.

– No, sad viruješ? – vrag se javlja iz trske pa još i zasviro na nju ko na vrulu.

A baba:

– Na kraju konca mož bit i o tim divana

Ričom ga zamličiva, a iz potaje bricom vadi. Baš tamo se našla crknuta mačka, svi se već nadula. Baba bricom fickac! – ocikla trsku i turila mački ispod repa.

– Vraže, o bi l' ti znavo kazat babi, di si sad?

On se poče posprndivat:

– O, ti si zapravo luckasta. I ti bi se s mnogom nadmudrivala?! Di bi bio na drugom mistu već u trski!

– U trski si ti vruga očevog! Ti si, kum rogati i repati, u mačijoj gujci.

Kad je vrag povirio iz trske i vidio di je, mačkom zajedno skočio u do i nikad viš babi prid oči.

Kazivala: Marija Bačlija r. Mamužić, Bukovo, rođena u Tavankutu

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Baba pedeset godina bila udovica, sve vrime ostala čestita, kad je pod starost iznenada vrag počme nazlabat. Nalatio

se babe i čim padne večer on je slepta.

Probala svašta, molila i krunicu za krunicom, sve očenaše ožuljala, vruga nikako da skine s vrata. Kaže njoj jedna dobra druga:

– Idi ti vračari, ta se skontračila s vragom. Ako ti ona ne pomogne niko neće.

Oće vračara, kaže:

– Babo, samo vi metnite dukat na bilugu, ja ću oma bacat karte i pozvat vruga za ponoć. Ovaj moj dida ni za dana nije baš veliki divandžija, pa će se do zorni' pivaca bar jedared do mile volje izdivanit sa smutipukom paklenim.

Baba sutradan poranila, a vračara je već čeka.

– Bio je.

– I šta ima novog?

– Veliko je novo. Baba, to vridi još dva dukata.

– Pa metnila sam jedan na bilugu.

– E, babo, tog je odno vrag.